

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SKÆRBÆKFORTÆLLINGER 8

Gode historier — om dem vi husker — om det vi husker

Samlet af studiekredsen
"Skærbækhistorier"

Filer

INDHOLD

Forord	5
Pigeliv på landet i 1950'erne	7
A-kraft i Skærbæk	19
Stærk tobak	25
Carl Nissen	27
Ejerlavet Skoven	33
Stenfisker, dykker og billedmager	39
Børneteater i Skærbæk	49
Kedel 7	57
Queen Margaret	63
Strandlangs	69
Hvorfor hedder det Stegenavsvej	81
Tuberkulose i Skærbæk	89
Hvor i Skærbæk	93
Skærbæk Skole 50-års jubilæum	94
Studiekredsens medlemmer	95

SKÆRBÆKFORTÆLLINGER 8

Gode historier — om dem vi husker — om det vi husker

Udgives af studiekredsen: "Skærbækhistorier".

Det er vores intention at samle gode skærbækhistorier.

Der vil stadig komme nye bøger, da vi har stof til flere udgivelser.

Artiklerne arkiveres således, at det senere vil være muligt f. eks.

at samle artikler inden for et tilfældigt udvalgt emneområde.

Arkiveringen sikrer også, at bogen kan videreføres af andre.

Faktuelle fejl kan ikke undgås, hvorfor studiekredsen med åbent sind modtager henvendelser herom. Kvalificerede forslag til rettelser vil så blive bragt i den næste årgang af bogen.

Ørsted A/S og Dagli' Brugsen, Skærbæk har ydet økonomisk støtte.

Omslag: Akvarel af Jens Gibe

Fotos: Lokalthistorisk Arkiv, Fredericia, Dansk Sygeplejehistorisk Museum og private

Tryk: Digitalhuset, Vejle

ISBN nr. 978-87-995748-7-2

ISSN: 2246-2104

Udgave 2022

Skærbækfortællinger 8

Gode historier — om dem vi husker — om det vi husker

FORORD

Til dette års "Skærbækfortællinger" har vi interviewet det hidtil største antal personer. Vi siger tak til dem alle. Jens Gibe, vores hovedleverandør af forsideakvareller skriver levende om nogle af de "skæve" situationer, han har befundet sig i under sit virke som dykker mm. Britta Keller, født Høgild fortæller om opvæksten som pige i en gårdmandsfamilie i Skærbæk, bl.a. om at "gå strandlangs". Dette udtryk har inspireret os til en særskilt fortælling, hvor efterkommere af husejerne langs gåturen har bidraget med anekdoter. Eva Pallesen giver læserne et indblik i, hvordan det var at være barn i en SAT-forestilling (Skærbæk Amatør Teater), lige fra suget i maven når tæppet gik op til "efterhyggen" over sodavand og kager sammen med de voksne.

Også i denne bog har vi "energifortællinger". Det drejer sig om "A-kraft i Skærbæk" og om det af mange ukendte personaleblad: "Kedel 7", der var SVIP's forgænger på Skærbækværket. En af de gamle fiskerfamilier er repræsenteret af bådebygger Carl Nissen.

Bogen er den ottende i rækken, og studiekredsen bag håber at kunne udgive endnu to bøger. Bog 10 vil vi gøre ekstra meget ud af. Derfor vil vi allerede nu komme med følgende opfordring:

Er du som læser vidende om en spændende person eller en særlig begivenhed, som absolut hører hjemme i "Skærbækfortællinger", så henvend dig allerede nu til et af studiekredsens medlemmer.

Tak til alle bidragydere: tak for lån af fotos og tak til Ørsted A/S og til Dagli'Brugsen i Skærbæk for økonomisk støtte samt sidstnævnte for arrangementet på udgivelsesdagen.

Skærbæk den 2. november 2019

Pigeliv på landet i 1950'erne

En barndom hvor familie, frihed og tryghed var basale elementer

Mens solen gik ned, asede mor og mormor for at få unghønsene til at forstå, at de skulle ind og sidde på pind i hønseshuset natten over i sikkerhed for ræven

Britta fra Børup Mark

Når man i 1950'erne kom kørende fra Kolding Landevej ned mod Skærbæk, var der marker, så langt øjet rakte. Først når terrænet skrånede og man skimtede fjorden, var man i byen. Skærbækværket fyldte ikke så meget i landskabet som nu, og Arlas Legoklods var endnu ikke bygget.

Brittas barndomshjem

Britta Juul Høgild fortæller om en barndom på Axelgaard, der ikke findes mere. Den lå på Børup Mark, hvor der allerede var bosteder for 2.500 år siden. Britta var sammen med broderen Steffen 5. generation på gården, som Anders Nielsen og Maren Michelsdatter, indvandrere fra Erritsø, havde bygget i 1867.

Dejlige skoleår

”Ser man på klassebilledet fra 7. klasse, så var det vist kun mig, som kom fra en gård, hvor jordbrug og dyrehold var det, man levede af. Vi var en blandet flok fra

fiskerbyen, værkbyen og oplandet. Kun en del af forældrene havde deres udkomme fra fiskerierhvervet. Selvfølgelig drillede vi hinanden, som børn nu gør; men jeg husker ikke, at vi mobbede hinanden, selv om alle vidste, at der fra tidernes morgen var forskel på fiskere og bønder.

Nu til dags skal børn følges i skole, mens de er små. I min barndom var det mere frit. Bilerne var endnu så få, at vi samlede på nummerpladenumre, og fra gårdspladsen kunne vi genkende bilerne, som kom kørende på Skærbækvej. Vi blev advaret mod børnelokkere; men de var ligeså uhåndgribelige som feer og nisser

I dag leger børn ofte på arkitekttegnede legepladser, men vi havde hele egnen til vores rådighed. Vi fra gårdene havde ydermere lade og stald at lege i, med

Britta og Steffen ved barndomshjemmet

hensyntagen til dyrene selvfølgelig. I skolen nød jeg at være sammen med jævnaldrende hver eneste dag, og fra forskolen husker jeg de farvestrålende

Anskuelsestavle: En sædemand gik ud at så

anskuelsestavler fra henholdsvis bibelhistorien og Saxos Danmarkshistorie – de gav næring til fantasien.

Vi piger havde håndgerning allerede i de små klasser, og her kom de lidt ældre piger os til undsætning, når vores små, svedige fingre fik lavet for meget rod i strikketøjet, så maskerne løb deres vej.

Både i forskolen, og da vi kom om i den store skole, sang vi ofte. Det var mere muntert at synge nogle af

de dejlige danske sange end salmerne i kirken, der traditionen tro blev afsunget i et langsomt tempo og en traurig tone. Musik fyldte i forvejen i hverdagen derhjemme. Min far, Ingolf Høgild havde en klar tenor, som kunne høres tydeligt i stuehuset, når han malkede i stalden om aftenen. Mor var meget musikalsk, spillede klaver, havde elever og kunne underholde med et stort repertoire af klassiske værker.

Salmevers skulle læres udenad og fremsiges i klassen. Det var svært, for der var mange gammeldags ord, hvis mening ikke stod lysende klar for os. Næh, så var

det bedre blot at synge af karsken bælg direkte fra sang - eller salmebogen. Ligeså godt var det at "få læst historie". Dansk blev mit yndlingsfag, jeg blev en læsehest og glædede mig, når vi skulle skrive diktat.

Hvis man ville have realeksamen, skulle man gå i den nybyggede centralskole i Taulov. John Pedersen og jeg var de eneste fra vores årgang, som vovede det spring".

Skolen var andet end bøger

"Der var ikke blevet råd til at bygge en gymnastiksal endnu, så vi spillede boldspil og dyrkede alle former for udendørs atletik, når vejret tillod det. Men året rundt cyklede eller gik vi jo til alt, så vi fik rørt os ganske meget.

Madsens gamle, langsomme, men pålidelige bus kørte godt nok gennem Skærbæk flere gange om dagen; men den brugte vi kun, når det var nødvendigt, f.eks. for at komme til Fredericia.

Klassen med den nye lærer, fru Nielsen

Selv om vi børn for de flestes vedkommende boede i hus og havde rådighed over havejord, kunne vi i de ældste klasser også dyrke grøntsager i små køkkenhaver bag skolen.

Tæt på skolen lå to gårde: Anders Peter Thuesens og Niels Paghs. En dag, da jeg kom cyklende til skole, gik en hel flok køer løse på vejen lige uden for skolegården. Så fik bonderøven her anledning til at spille modig og køre igennem og forbi flokken. Jeg husker ikke, at køerne nogensinde kom helt ind på legepladsen; men mon ikke det er sket?

Nærheden til fjorden fornemmedes altid, om ikke andet så i den særligt gode, friske luft, vi indåandede.

Den nye skole lå højt, og på den anden side af vejen lå lærernes fine, nybyggede tjenesteboliger med den bedste udsigt til vandet. Her boede også vores unge, flinke klasselærer, fru Nielsen, som vi endelig fik efter at have haft umådeligt mange vikarer.”

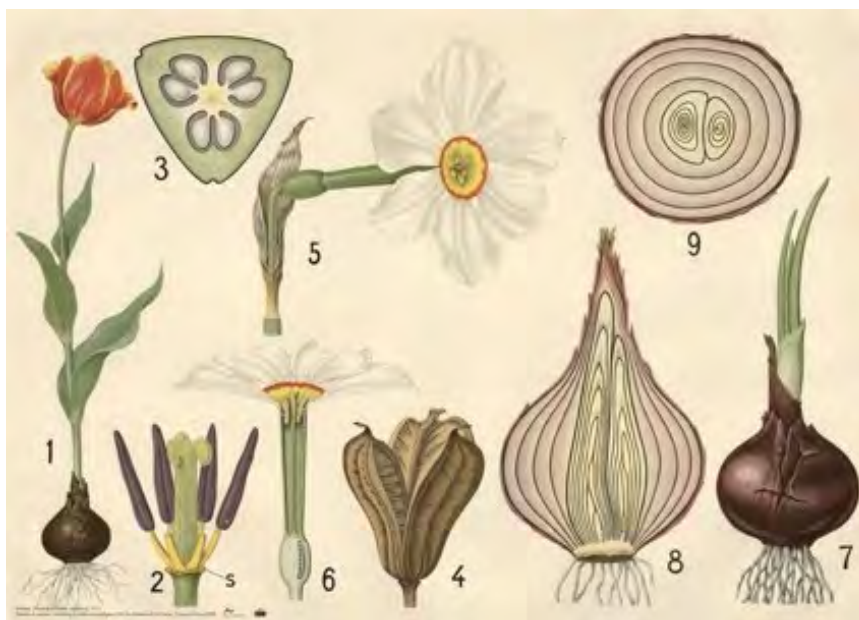
Lussinger og tandlægebesøg

”Jeg var glad for at gå i skole. Men lærerne havde stadig revselsesret over os børn. Så der kunne vanke

eftersidninger eller lussinger, og nogle af lærerne gav os endda frit valg mellem de to onder.

Der var dage, man helst havde været foruden, f.eks. den dag vi blev kørt ind til Sct. Joseph i Fredericia for at komme til skoletandlæge. Stemningen var meget dæmpet, alle var beklemte ved situationen. Da vi nåede frem, blev vi vist ind i venteværelset. – Så sad vi der. Pædagogik indgik ikke dengang i pensum for udøvende tandlæger. Når man omsider kom ind at sidde i

den frygtede stol, hjalp ingen kære mor. I stedet for at lære os at børste tænder på den bedste måde, kunne vi få bemærkninger som: ”Nå, der er nok blevet fortæret nogle iskager siden sidst!” Blev

Anskuelsestavle: Tulipan og pinselilje

der fundet en antydning af et hul i tænderne, blev der boret længe og grundigt, og det ganske uden bedøvelse. På tilbageturen lavede de fleste op igen, lettede fordi den skrækkelige dag nu var overstået – og der var længe, meget længe til næste skoletandlægebesøg.”

Frihed og leg

”Når vi ikke var i skole, havde vi megen frihed. Om eftermiddagen nød vi vores mælkekafe og kage, dvs.

Ingolf Høgilds 50-års fødselsdag på Krybily Kro. — Forrest tante Margrethe og Holger Juhl. Bagerst fra venstre: Ellen Keller, Vermund, Magdalene og Laurits

hjemmebagt sigte- eller franskbrød med ost eller hjemmelavet syltetøj. Hvis vi ikke skulle hjælpe til med noget hjemme, tog min bror og jeg ofte på udflugt. Det kunne være til stranden eller til Børup Skov, hvor vi sneg os stille afsted som indianere på jagt.

Selvfølgelig var der også dengang farer, som lurede på en gård, selv om vi ikke havde alle de store, tunge maskiner, som hører sig til nu. Vi legede både ude og inde, og høloftet var et spændende sted. Der var ikke

gelænder på stigen derop, og der var heller ikke skærmet af ned mod selve laden. Når der ikke lå ret mange kornneg til tærskning på ladegulvet, var der meget, meget langt ned. Vores frihed var stor og tumlepladsen vidtstrakt; men der blev passet godt på os.

Det var godt at være barn i Skærbæk. Dejligt ville det have været med flere lege-kammerater tæt på; men ellers manglede vi ikke noget, selv om det ikke var penge, vi plukkede af træerne. Vi havde dyrene, naturen og næsten ingen trafik. Vi var en del af et overskueligt samfund. I dag kan en gård virke som en industrivirksomhed med adgang forbudt for alle uden beskyttelsesdragt. Vi færdedes frit mellem køer

på marken, kalve tøjret på græs, små nyfødte grise i stalden og kattekillinger overalt. Hver nyfødt kalv fik sit eget navn, ligesom hunden og kattene.

Dejlige var de lange, lyse og lune aftner i juni og juli, hvor de nye høns søgte tilflugt i træerne i hønssegården. Dem havde vi passet fra de var små, bløde og gule dunkugler. Svalerne fløj som pile gennem luften, frøerne kvækkede i vandhullet, og fiskekutternes hyggelige tøffen kunne tydeligt høres fra

Fra venstre: mormor Karen, morfar Steffen, mor Lene, far Ingolf, mormors bror Rudolf, faster Jenny og Britta

havnen. Mens solen gik ned, asede mor og mormor for at få unghønsene til at forstå, at de skulle ind og sidde på pind i hønsehuset natten over, i sikkerhed for ræven.

Helt nede i strandkanten, tæt ved højen efter slottet Høneborg lå Hagenørgaard, hvor Kristian og Lisbeth Kristiansen boede. Hun havde ry for at lave en vel-smagende æblevin. Den fik vi ikke; men vi badede der under store, rigt bærende kirsebærtræer. Længere

henne var der en dejlig græsplæne, og endnu længere omme mod Skærbæk var der læ ved de høje, lyse skrænter, hvor digesvalerne fløj frem og tilbage. Joh, stranden var lang, spændende og afvekslende, både hvad bebyggelse og natur angik.”

Familie, fester, kogekone og en sort mand

Familiens omgangskreds var først og fremmest den øvrige familie. Brittars far kom helt oppe fra Herning egnen, og hendes mor var enebarn, men havde en

guds velsignelse af fætre og kusiner, som for en dels vedkommende boede i nærheden. Forældrene kendte også mange i Skærbæk, især gårdfolk og det gav en rar følelse af trykthed – og af at høre til.

Mærkedage blev for det meste fejret hjemme af flere omgange, hvis det var nødvendigt; men ellers var der udmærkede kroer på egnen: Taulov Kro, Hejse Kro, Krybily Kro og Snoghøj Gamle Færgegaard.

”I Missionshuset blev der afholdt mange offentlige sammenkomster med foredrag og optræden. Der blev drukket meget kaffe og spist mange medbragte kager. Mellem jul og nytår dansede vi alle om det store juletræ i flere kredse, sang de glade julesange endnu en gang og fortærede godteposer, som mest bestod af pebernødder med glasur i muntre farver. Det var også stedet, hvor jeg for første gang så en udlænding. En nikkedukke med stort sortkrøllet hår, brune kinder og et glad, rødt og hvidt smil. Ham kunne man fodre med penge til Ydre Mission.

Når vi skulle have gæster, kom vores nabo, fru Kyed og hjalp med at tilberede maden. Menuen stod ofte på klar kødsuppe med en kop ris med korender, grøntsager og tre slags boller: Almindelige melboller, kødboller og de for egnen helt specielle rundboller. De skal laves af revet, hjemmebagt franskbrød, smør og æg – og de er arbejdet værd. Som hovedret blev der serveret oksekød i sur-sød peberrodssovs, og til dessert henkogte blommer eller citronfromage. Kogekoner var skattede medlemmer af samfundet. Jeg husker også navnene: Kirstine Lind og fru le Fevre.”

Kaffebordet

”Nok ligger mit Skærbæk ikke i Sønderjylland; men når der blev dækket kaffebord til fødselsdagsfest med det fine kaffestel med de sartrosa æbleblomster, kunne man godt tro det. Alt var naturligvis hjemmebagt og hjemmelavet. Heldigt var det, at mor og mormor havde både et elektrisk komfur og det gamle brændekomfur. Derudover havde de den uundværlige gruekedel til rådighed.

Til at lægge bunden var der boller med tandsmør, derefter blev sandkage, kringler, to slags lagkager, en med hvide bunde og en med chokoladebunde budt rundt. For en sikkerheds skyld kunne der herefter serveres enten svedsketærte, æblekage, frugtpie, kræmmerhuse med flødeskum eller linser. Til slut kom de små skåle med småkager: jødekager, vaniljekranse, fedtkager, kærlighedskranse, specier eller rutebiler. Nogle af disse småkager havde vi altid i huset. Det var nødvendigt, for folk kom ofte lige forbi en hverdagsaften eller søndag eftermiddag for at snakke lidt og få en kop kaffe. Så var det ærgerligt, hvis børnene havde været for tit i kagedåserne.

Jo, der blev spist godt i min generations barndom. Vi var næsten selvforsynende med en dejlig stor køkkenhave med grøntsager og frugtbuske. Køkets kvalitet på høns og grise var i top, ligesom fisken var fast og velsmagende. Vi satte især pris på rødspætter og ising, og det var en fest, når vi kunne få ålekvabber. Hvad angår æbler, pærer og især blommer var vores udvalg meget stort. Mange af de blommer, vi havde i hønsegården, kan jeg stadig

SKJÆRBÆK.

- 7 Albrechtsen Ingver Kobmd.
 14 Bay Brdr. Elisabethsminde
 20 Christiansen Kristian Grdejer Hagen
 31 Dankjær Søren Fiskernes Andelsst.
 Skjærbæk
 33 Dankjær V Fisker
 26 Hansen Hans Nielsen Grdejer Skjærbæk
 27 — L Grdejer Skjærbæk
 25 — H Guldsm. Fjordgaarden
 11 Jacobsen Villh. Kobmd. Skjærbæk
 Tanlov
 1 Jensen V Vognmd.
 5 Jessen P Grdejer Luchtsminde
 8 Johannesen Johs. Grdejer Storgaarden
 66 Juhl Steffen Grdejer Borup Skov
 13 Juul Niels Propr. Juulsminde
 16 Kyed M Lardbr. Bredhøigrd.
 21 Nicolaisen Jens Peter Havnefoged
 36 Nielsen Jens Rosenly Skjærbæk
 10 Nissen's Carl Baadebyggeri og Maskin-
 værksted
 32 Ottosen Jens Savværk & Tomrerfor
 29 Pagh Christoffer Grdejer Kalvsbleier
 18 Petersen Jacob Skipper
 17 Schmidt Rasmus P Skipper Skjærbæk
 23 Seehausen Vilhelm Smed
 3 Skjærbæk Toldkontrol
 2 Strandby Cecilie Frk. Kobmd.
 6a Suhr Jens Grdejer Eørup Skovgd.
 24 Tang Peter Fisker
 12 Thuesen Hans Grdejer Høbygde. (111)
 St.

Telefonbog fra 1927—se numrene: 6a og 6b

huske, hvordan smagte; men de dyrkes næsten ingen steder i dag.”

Gammeldags service

”På vores nabogård, Skovgård boede min mormors søster, Kirstine Suhr med sin mand Jens. I mange år delte hun og hendes familie telefon med os; det man kaldte partstelefon. På den måde kunne de to søstre sludre, når de ville, uden at blande Centralen ind i det. Vores telefonnummer var 6b, og Kirstine havde nummer 6a. Telefonapparatet var et af de fine, som hang på væggen. Det var lavet af blanklakeret træ og

havde sølvskinnende klokker foroven.

Når nogen i dag siger, at vi lever i et servicesamfund, må jeg trække på smilebåndet. Næh, i min barndom var der service til. Sognets læge, dr. Fischer kom haltende på hjemmebesøg, hvis vi var det mindste syge. - Sygeplejersken, frk. Wichmann Matthiesen kom, hvis der var brug for en indsprøjtning eller en ny forbindelse. Når hun var i farvandet, flygtede vi flere gange ud på markerne så hurtigt, at vi fik et svirp i ryggen af den elektriske tråd om køernes græsmark. Hun kyssede og knugede små børn, hvis hun fik dem indfanget – og det var ligesom lidt for meget.

Fra venstre Britta, Hanne og Lillian, der går strandlangs i 1967

Mælkebilen kom hver morgen og hentede mælken, og vi kunne så bestille ost, smør m.m. til næste dag. – Æggene blev også hentet efter at være blevet slebet forsigtigt rene med slibepapir. – Postbuddet kom med avis og breve alle hverdage og gik ind i bryggerset eller forstuen med det. Ja, hvis der var post, kom han to gange om dagen. Postkasse havde vi ikke. – Bager Hermansen fra Taulov kom en gang om ugen og gik helt ind i stuen med det runde, sønderjyske rugbrød. Hos ham kunne man i den lille regnskabsbog bestille bagerbrød, hvis der mod sædvane ikke havde været tid til selv at bage den uge.

Vi er ikke færdige med servicen endnu: Dyrlæggen kom, når der var behov for ham, og ornemanden kom på besøg med sit store dyr. – En hjemmeslagter hjalp til med slagtingen af den gris, vi selv skulle spise.

Men vi skulle dog selv køre til frysehuset i Taulov med de mange pakker kød for at få dem opbevaret i det lille, iskolde hus. Frysehuset betød en arbejdsbesparelse og en smagsforbedring, for tidligere måtte man henkoge f.eks. medisterpølse og karbonader. Man slap også for at røge eller salte skinker, flæsk m.m.

Med jævne mellemrum kom en skærsliber forbi og tilbød at slibe knivene ekstra skarpe, og en mand, der kunne klinke fade og skåle, kom af og til. Da min mor en overgang var sløj og måtte have hjælp i huset, kom flinke hjemmehjælpere, som gjorde rent og lavede mad til den store guldmedalje. Ellen Flindt var en af dem, som mor blev meget glad for”.

Strandlangs

”Da vi blev ældre, havde vi megen glæde af at gå strandlangs fra Skærbæk over den gamle Lillebæltsbro med nogle kammerater fra skolen eller spejderne, købe en is, nyde den på Fyn og gå tilbage igen. Det var dejligt at gå på det løse, lyse sand fra havnen og forbi de små sommerhuse, som altid havde spændende vinduesudstillinger af hvad man kunne finde på stranden. Så forbi de forskellige gårde og huse. Efter Høneborg kunne det være vanskeligt at følge stranden i vandkanten, da træer var væltet ned og spærrede. Så måtte vi en tur op i skoven for at komme videre.

Vi nød de ture, hele tiden med udsigten over vandet og kysten på den anden side”.

Brittas klasseværelse i biologilokalet
Ellen og Britta
Skolens 1. idrætsstævne

A-kraft i Skærbæk

17 års hektisk og udfordrende arbejde

Så kom, som et lyn fra en klar himmel, oliekriserne i 1973 og 1979, hvilket gav ekstra næring til ønsket om at indføre kernekraft. Priserne for både kul og olie steg dramatisk og dermed også elpriserne. Danmark havde bragt sig i en sårbar situation, især i forhold til Norge og Sverige, hvor vandkraften var fremherskende

”Atomkraftværk ved Skærbæk eller på en ø i Lillebælt.” Sådan lød en overskrift i ”Jydske Tidende” den 15. januar 1959. – Journalisten var ude et par postgange for tidligt, - under alle omstændigheder havde han overfortolket de meldinger, han havde fået.

Årene 1940 til 1955

Under besættelsen var energimangel blevet hverdag for danskerne. Landet blev nedslidt og skulle genopbygges. Det krævede energi og ikke mindst elektricitet. Efterspørgslen voksede hurtigt, og nye kraftværker blev bygget i rask tempo. I modsætning til lande-

ne omkring os var Danmark stærkt afhængigt af importeret brændsel. Det var bekymrende i tider med konstant valutamangel.

Atomenergi

Præsident Eisenhower indkaldte i 1954 til en international konference, der skulle afholdes året efter i Geneve. Det blev begyndelsen til udnyttelse af kernekraft til fredelige formål. Amerikanerne frigav en del tekniske oplysninger, så det blev muligt for andre nationer at arbejde videre med atomenergien. Direktør Jens Møller fra Vestkraft i Esbjerg, et af værkerne i Elsams område deltog i konferencen, og allerede samme år blev en foreløbig atomenergi-kommission nedsat med Nobelpristageren Niels Bohr som formand. Formålet var at indføre atomenergi i Danmark. Den første lille forsøgsreaktor blev bygget i 1957 på Risø, hvor mange fysikere og ingeniører fik ansættelse.

Store danske kraftværker var fortrinsvis kulfyrede; men man gik efterhånden over til kun at bygge oliefyrede værker. De var nemme og billige både at bygge og drive. Svenskerne gik en anden vej, idet de gik i gang med at bygge kernekraftværker.

Elforbrug og samarbejde

Elforbruget havde fra 1925 til 1973 været støt stigende med op til 9% hvert år. Omkring 1970 kunne det derfor forudses, at elproduktionen indenfor de næste 10 år skulle fordobles. Denne kendsgerning indgik i overvejelserne om, hvordan elektriciteten skulle produceres.

Til forskel fra andre industrier adskiller elproduktion sig ved, at el ikke kan lagres, og at der eksisterer en pligt til at levere i det omfang og til den tid, kunderne ønsker det.

Elsam var en samarbejdsorganisation for de syv landsdelskraftværker vest for Storebælt. De syv interessenter havde hver især egen projekteringsafdeling. Den

Gunnar Lund-Jensen

tekniske udvikling gik hurtigt, så der opstod et behov for at dele specielle kompetencer, herunder ikke mindst kernekraftekspertise. Da de syv kraftværker vest for Storebælt jo ikke hver især kunne bygge atomkraftværker, besluttede Elsam: - *etableringen af en kraftværksanlægsgruppe til projektering m.v. af såvel nukleare som konventionelle anlæg.*

Som direktør for denne gruppe blev overingeniør Gunnar Lund-Jensen fra I/S Vestkraft ansat. Gruppen blev fra starten på 50 personer, hvoraf de fleste blev overflyttet fra kraftværkerne. Fire ingeniører fra Elsamområdet havde i slutningen af 1970 været på studieophold på det svenske anlæg i Ringhals, og to af dem var i 1971 blevet ansat i Elsam. De skulle sætte

Fredericia Dagblad 18. december 1973

Norge lokker med varm juleferie

- imens hober problemerne omkring oliekrise og el-rationering sig op

sig ind i beregning og vedligeholdelse af reaktorbrændsel.

Luchtsminde 1970

Elsams bygninger kunne ikke rumme denne store personaleforøgelse. Det viste sig muligt at erhverve bygningerne til et nedlagt landbrug, Luchtsminde i Skær-

Luchtsminde set gennem vognporten

bæk. Ved supplement med ca. 25 skurvogne kunne stedet indrettes til formålet.

En hurtig rundspørge i 2018 blandt ældre i Skærbæk uden tilknytning til elsektoren afslørede en forbløffende mangel på kendskab til, hvad der egentlig foregik på Luchtsminde i årene 1973-79. "Hvad beskæftiger alle de folk sig med derinde?" – Det var såre ligetil: En ekspertgruppe gik i gang med forberedelserne til at bygge et atomkraftværk.

Ganske vist var atomkraftværker dyre; men brændslet var billigt. Det skulle stabilisere elpriserne i en urolig verden.

Krise

Som et lyn fra en klar himmel kom oliekriseerne i 1973 og 1979. Priserne for både kul og olie steg dramatisk og dermed også elpriserne. Danmark havde bragt sig i en sårbar situation, især i forhold til Norge og Sverige, hvor vandkraften var fremherskende.

Informationstavle fra Gylling Skole

Da oliepriserne forblev høje, fik tankerne om indførelse af atomkraft fornyet aktualitet, og folkene "på gården" kom til at arbejde på højtryk.

Atomkraftværker – men hvor?

Det var et krav fra staten, at forberedelserne til bygning af atomkraftværker skulle koordineres på landsplan. En af de første opgaver var i samarbejde med en ministeriel arbejdsgruppe at udpege egnede pladser til bygning af disse kraftværker.

For det vestlige Danmark blev indsatsen koncentreret om Gylling Næs ved udmundingen af Horsens Fjord. Dette medførte en betydelig folkelig interesse, både for og imod. Der blev derfor udarbejdet informationsmateriale og iværksat arrangementer i Gylling Næsområdet.

Dette til trods fik en af de ansatte i kraftværksgruppen en noget usædvanlig oplevelse. Som "kustode" ved en udstilling på Gylling Skole bød han velkommen også til munkene fra det nærliggende ashrama, et indisk kloster. Det helt særlige var, at alle munkene mødte op med store kæppe. Præcis samtidig kom en busfuld gæster sammen med den kendte, svenske atomkraftmodstander Per Kågeson som guide. Og heldigvis for det. De truende munke gik igen, da de nye gæster ankom. "Kustoden" slap med skræcken.

Den nukleare afdeling/ kraftværksgruppen

Elsams kraftværksgruppe var bredt sammensat med specialister inden for kraftværksbyggeriets forskellige grene. Den nukleare ekspertise var samlet i en

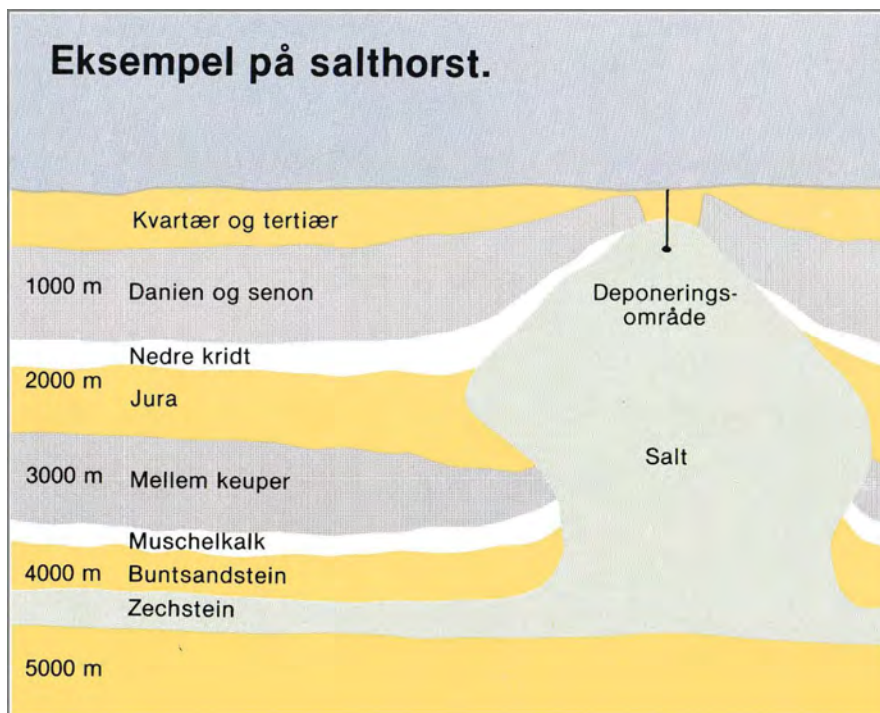
Søren Mehlsen

afdeling under ledelse af overingeniør Søren Mehlsen, som i midten af 1950'erne havde studeret forskellige steder i USA. Han blev ansat som leder af reaktorafdelingen ved Risø i juni 1957 og fik ansættelse hos Elsam i 1968. Han var højt re-

værk opmagasinerer energi i form af trykluft, i det konkrete tilfælde i en underjordisk saltkaverne (hulrum). Efterfølgende nyttiggøres tryklufften i en gasturbine. Der blev foretaget nye boreriger ved Linde nær Holstebro og på Mors. Ved Linde er der ca. 1.200 meter fra jordoverfladen ned til salthorsten. Her blev der boret ned til 2.200 meters dybde. På Mors er der kun 600 meter ned til saltet, og boreriger

spekteret af kolleger og medarbejdere og sikrede en fremragende kvalitet af de opgaver, som blev løst i afdelingen i samarbejde med myndigheder og sjællandske kolleger. Disse havde i 1974 etableret sig i Kraftimports Kernekraft-gruppe.

I årene med Mehlsen ved roret blev der gennemført mange undersøgelser: Mulige byggepladser for atomkraftværker, det nukleare brændselskredsløb, oplysningsvirksomhed og evaluering af prøveboringer i salthorste for at finde ud af, om der kunne deponeres radioaktivt affald der. Boreriger til 1.000 meters dybde var tidligere foretaget til vurdering af mulighederne for at bygge et luftmagasinkraftværk. Et sådant

Deponering af højaktivt affald. En sammenfatning, Elkraft og Elsam, 1981

blev ført ned til 3.400 meters dybde. Her har salthorsten en diameter på 8 km. Kerneprøverne gav sammen med de geofysiske målinger et detaljeret billede

af saltaflejringerne. Undersøgelserne bekræftede salthorstenes geologiske stabilitet. - De har ligget der i 200 millioner år.

I følge Elsams regnskaber blev der fra 1972 til 1981 brugt i alt ca. 80 mio. kr. på A-kraftundersøgelser, herunder også de geologiske borer. 1980 blev dyrest med udgifter på 32 mio. kr.

I 1979 indviede Elsam en ny hovedbygning, som også kunne rumme kraftværksgruppen. Dermed var pionerernes tid "på gården" forbi, og Luchtsminde blev hjemsted for ledningsbyggerne, som især fik nytte af udenomspladsen.

Det trak ud med de politiske beslutninger om atomkraft. I mellemtiden var kraftværksgruppen nødt til at påtage sig mere konventionelle opgaver, som ny- og ombygninger af almindelige kraftværker.

I marts 1984 kunne Miljøstyrelsens vurderingsgruppe aflevere sin rapport til miljøministeren samtidig med en redegørelse om sikkerheden ved kernekraftværker. Det var Miljøstyrelsens opfattelse, at kernekraft kan anvendes i Danmark med samme sikkerhed, som man kender fra lande, der allerede har kernekraft.

Atomkraft opgives

Den folkelige modstand mod atomkraft blev ført meget affektivt af OOA (Organisation til Oplysning om Atomkraft). Organisationens dygtige spil på følelser må ikke forklejnes, ej heller at de formåe-

de at få populære kunstnere til at skrive gode tekster og iørefaldende melodier. Hvem husker ikke Niels Hausgaard synge: *værket ska' lig' på Sjælland eller Fyn – i den østre end'* – eller Jomfru Ane Bands "Plutonium" med omkvædet: *Vi akkumulerer, vi akkumulerer ... plutonium, plutonium.*

Det simple, men sigende mærke: "ATOMKRAFT? – NEJ TAK" blev tegnet af århusianeren Anne Lund i 1975 og er kendt i hele verden.

I 1980 besluttede Sverige efter en folkeafstemning at afvikle brugen af kernekraft senest i 2010. Dette skete, som bekendt ikke.

Den 29. marts 1985 besluttede Folketinget i Danmark at fjerne kernekraft fra dansk energiplanlægning. Som følge heraf blev kraftværksgruppens kernekraftafdeling nedlagt pr. 1. januar 1986 og medarbejderne fordelt på andre afdelinger i Elsam.

Kraftværksafdelingen blev 1. januar 1987 omdannet til et selvstændigt, rådgivende ingeniørfirma, ELSAMPROJEKT A/S med opgaver i både ind- og udland.

Stærk tobak

Udlængsel var et kendt fænomen i familien Strandby, der stammede fra Agtrup Vig. Cecilie Strandby (Skærbækfortællinger 6) havde således en farbror, Mads, der slog sig ned i Amerika. Han ernærede sig som kortspiller på floddamperne på Mississipp—og så var han inkarneret piberyger.

Da Gunnar Strandby var en knægt på omkring de 10 år, besøgte han noget familie i København. På samme tid aflagde "onklen fra Amerika" visit. Her så Gunnar til sin store forbløffelse, at Mads modtog en stor pose skod fra Cecil, Kings og North States. Han skrabede tobakken ud af skoddene for senere at stoppe sin pibe med dem, for som han sagde: "Så er tobakken røget til".

Sparsommelighed eller genbrug?
Tobakken vendte i hvert fald "hjem".

Carl Nissen

En kongelig bådebygger

Da Carls ældste bror, Nicolaj bestilte en fiskekutter på 20 tons, udfordrede han Carl Nissen med hensyn til størrelsen på de både, Carl havde plads til at bygge. Slæbestedet kunne lige akkurat håndtere denne kutter

Brødrene Nissen

Med et smil på læben, tilfreds med sit arbejde og sikker på betalingen afleverede en rank, ung mand den smukke kapsejladsbåd til en celeberr køber. Manden var Carl Nissen. Hvem køberen var, vender vi tilbage til.

Carl var nummer fire i den legendariske søskendeflok: Nicolaj, Marius, Peter, Carl, Laurids, Valdemar og Aage. Den store familie boede på Klintevej 14 i et yderst beskedent fiskerhus, det sidste gamle fiskerhus i Skærbæk. Det blev revet ned, da Erik Filsø i 2004 byggede sit særprægede, store hus på stedet. Carl boede med sin egen familie på Klintevej 12.

Alle brødrene kom godt i vej, som man sagde.

Fiskerhuset, Klintevej 14

Eget bådeværft

Efter 1. verdenskrig og indtil 1963 havde Carl eget værft på Klintevej, lige klos opad Iversens savværk. Ja, de delte faktisk en langvæg.

Her blev der bygget forskellige størrelser både. Der var tale om joller, sejlbåde og kuttere, og gennem alle årene har indtægten kunnet suppleres med re-

Ved slæbestedet, Carl Nissen ses yderst til højre

parationer og vedligehold af havnens fiskerflåde. Det tog som regel godt et halvt år at bygge en kutter, inklusiv aptering. Prisen var i 1951 ca. 50.000 kr.

Sidst i 1940'erne ansatte Carl skibstømrer Osvald Strøm fra Færøerne og byggede et lille hus bag ved værftet til ham. Det tyder på, at der har været større ordrer på vej. Hvor mange ansatte, der har været gennem årene, ved vi ikke; men der har været en del knægte, som havde deres gang hos Carl. Han var kendt for at "have plads" til dem.

Hans søn, Ejnar tilbragte sammen med legekammeraten, Rainer Cocq mange timer på værftet med at lukke skruehuller i dæksplankerne. Det foregik ved at slå en træprop i hullet, hvor skruen var sat. Der skulle en vis fingerfærdighed til at ramme proppen rigtigt.

Gode ordrer

På et tidspunkt havde T. H. Pedersen, Kolding brug for tre nye 14 tons ålekvaser.

Uden for ålesæsonen måtte skipperen bruge ålekvasen til eget fiskeri. Som modydelse fik T. H. Pedersen 20-30% af fortjenesten. Den ene ordre havnede hos Carl, der byggede "Elisabeth". De to andre ålekvaser blev bygget på et værft ved Rantzausminde, Svendborg. De tre skippere på bådene blev: Laurits Sørensen, Anders Pedersen og Peter Brødsgård. Disse tre skippere førte som andre tilsynsbog, hvor der hvert år var angivet, hvad der var repareret, udskiftet m.m. Nøjagtigt, som vi gør det med biler. I 1962 står der i bogen:

"Elisabeth" blev senere købt af Marius Damkjær og sønnen Mikael.

Da Carls ældste bror, Nicolaj bestilte en fiskekutter på 20 tons, udfor-

drede han Carl Nissen med hensyn til størrelsen på de både, Carl havde plads til at bygge. Slæbestedet kunne lige akkurat håndtere denne kutter. Det undrer

d. 10/9-61
Kompasset har været i
Åbenhavn for Eftersyn.
P. Brødsgård

d. 10/4-62
Motoren har været adskilt
senset og efterset, krumtoppløj
repareret; prøvekørsel er foretaget
P. Brødsgård

d. 20/7-62
Kvasen
Stærklok
malte og
Agler
og Redning

4 24/9-62

17/12 62

Fredericia Dagblad 30-7-1919

Tlf. 10. **Skærbæk.** Tlf. 10.

**Carl Nissen's
Baadebyggeri
pr. Tavlov.**

Bygning af Sejl- og Motorbaade.
Slæbebaade.
Fiskerbaade — med og uden Motor.

Reparationer
udføres hurtigt og billig.

Forlang Tilbud. 5800

*Den
udskiftet
overalt.*

Kompasset korrigeret. P.B.

stadig kyndige på området, at missionen overhovedet lykkedes. Men det var dygtige folk, og det gik ikke så galt, som ved Tvinds senere søsætning af "Animos".

En mahogni sejlbåd

Carls bror, Laurits fortalte engang i et interview, at han sejlede om kap med kong Christian X i Århusbugten, og at han vandt over kongen. Ikke alene tog Laurits førstepladsen; men han vandt også ærespræmien. Det kan ikke undre, for kongen var kendt for sin hidsighed og for at sejle hårdt. Interessen for sejlsport havde han først for alvor fået efter sit giftermål

i en kapsejlad ved Stenderup Hage. Måske er det der, han kommer i tanke om den "Nissen", der vandt over ham i Århusbugten.

På det tidspunkt havde kongen med prædikaten "Danmarks sejlerkonge" haft først "Emma", en beskeden "to-smakke", så en "Princes", en 10 m kapsejladsbåd omdøbt til "Rita" samt hele fem efterfølgende "Rita"er. Efter en altødelæggende brand i Kalkbrænderihavnen i København fik Chr. X tegnet og bygget endnu en "Rita" - nr. VI.

Kong Christian X ved roret i "Rita VI"

med dronning Alexandrine, som var en habil sejler. Det fortælles bl.a. at hun var den, han overgav roret, når en kuldsejlet båd skulle sejles hjem. I 1933 er kongen og dronningen på Koldinghus, og kongen deltager

I 1934 bestilte kongen en ny "Rita" til bygning på Carls beskedne bådeværft i Skærbæk. De kongelige kapsejladsbåde havde alle været 10-meter både; men det kunne Carl på grund af værftets størrelse

ikke leve op til, så det blev en 7- meter-båd. Vi ved ikke, om det var den, der blev døbt "Rita 7".

De mange brødre

Det er svært at finde hoved og hale i den store Nis-senfamilie, vil mange mene. Her vil vi nøjes med de syv brødre, hvad de beskæftigede sig med, og hvor de boede.

Carl boede på Klintevej 12. På Fjordvejen nr. 43 havde den ældste bror, fisker Nicolaj hjemme, og i nr. 47 boede fisker Peter. Laurits havde maskinsmedeværksted på hjørnet af Skærbæk Havnegade og Fjordvejen og var en naturlig samarbejdspartner for Carl. Fisker Marius boede på Børup Sandevej nr. 56. Aage, der også var fisker, boede i Tved ved Kolding. Han havde to kuttere sejlende fra Esbjerg. Valdemar var tolder og boede i Fredericia. Som broderen Laurits var også han lidt af en opfinder. Han opfandt bl.a. en symaskine, der kunne vende arbejdshandsker, når de var syet, fortæller fabrikant Otto Schachner. Det havde tidli-

gere været en hård proces for syerskerne. I 1963 sælger Carl bådeværftet til bådebygger Erik Pedersen. Familien sælger også huset på Klintevej, og Carl får arbejde ved Statens Skibstilsyn i Odder.

Ålekvasen Elisabeth

Fra

Dansk Sejlunions fartøjsfortegnelse 1962

Bådnavn Ejer	Klub	Sejl- mærke	Type Sejl m²	L.o.a. L.v.l.	Bredde Dybg.	Depl. Mål	Motor HK/Fart	Konstruktør Bygget af	Byggeår Byggested
Ripo Poul Jørgensen	SSF	—	M —	9.00 8.71	2.85 0.66	—	Bedford 85/-	N. Nilsson Ejeren	1960 Sundby
Rita Jens A. Larsen	MSK	L 34	KUB 24.50	9.50 7.50	1.90 1.30	2.00 NL 5,5	— -/-	— —	1926 —
Rita —	EAS	—	M —	5.70 5.70	2.00 0.55	1.50 —	Ford C -/5	— —	— —
Rita Knud Carlsen	SSF	—	M —	6.50 —	2.25 0.60	1.50 —	Kim 10/5	— —	— —
Rita H. O. Petersen	MSF	—	M —	7.20 —	2.00 —	2.16 —	Ford A 25/7	C. Nissen C. Nissen	1934 Skærbæk
Rocario Erik Lauritsen	SSK	S 13	KUB 15.00	6.02 5.57	1.60 0.80	1.00 NL 4,2	— -/-	— —	1947 —

Ejerlavet Skoven

Konsortiet som blev et ejerlav

Konsortiets ide om videreudvikling af området blev i højeste grad delt af kommunen, der kunne se en løsning på problemet med ejendommene på Ernst Carlsens Vej. De havde hver for sig kloakudløb direkte ud i Kolding Fjord

Stiftende generalforsamling

Få år efter Skærbækværkets opførelse blev der udstykket en række parceller på Birkholmvej, Brandsøvej, Børup Sande Vej, Mågevej og Ternevej. Første fase omfattede opførelse af landarbejderboliger langs Mågevej (Tåsingevej) og Ternevej (Drejøvænget). Tau-lov Kommune støttede udbygningen ved at opkøbe vejmatrikel (7n). Var det ikke sket, var parcellerne blevet så store, at ejerne ikke ville kunne opnå statsstøtte.

For også at holde byggeudgiften på det niveau, som var tilladt for et sådant byggeri, lagde de enkelte købere selv så meget arbejde i huset som muligt. Arne Ring siger: "Som et eksempel ved jeg, at Rigmor og Theodor Nielsen selv udgravede grunden og lagde kloakken til ejendommen Ternevej 1".

Landarbejderboliger

I perioden 1938-1971 opførtes ca. 8.000 boliger i Danmark indenfor rammerne af "Lov om offentlig støtte til opførelse af landarbejderboliger". Grundene

kunne være statsligt lejet på jordrentevilkår og/eller privat indkøbte. Boligerne skulle opføres i landområder og primært være for arbejdsmænd. Det gav SID

Skoven og landarbejderboligerne. I forgrunden ses Skærbæk Minkfarm

(Specialarbejderforbundet i Danmark) indflydelse på, hvem der fik lov til at erhverve bolig på disse gunstige vilkår: 20-årigt boligdriftslån, hvor afdragene først skulle falde efter de 20 år. Restgælden blev stående og forrentedes, indtil ejendommen blev solgt. Der var således tinglyst et salgsforbud, hvorfor ejerskifte normalt først skete efter dødsfald. Landarbejderboligernes konstruktion fra 1938 var enkel, og indretningen var gennemtænkt. En af flere

typer så sådan ud: Der var tre plan, et stueplan med to stuer, et spisekøkken og entre med opgang til soveværelse og børneværelse i tagetagen. Som der står i en planskitse om landarbejderboligerne:

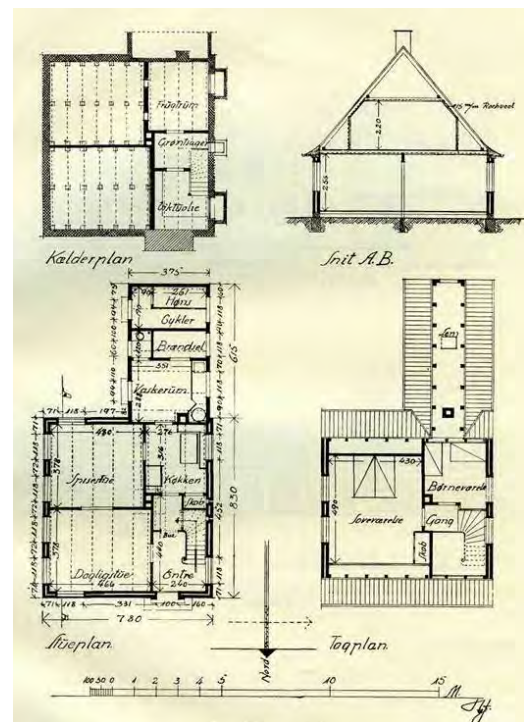
”Soveværelset er formentlig større end økonomisk berettiget for et saa lille Hus – 96 m². Sættes Sengene langs med Væggene, kan Pladsen reduceres betydeligt, saa der aabnes Mulighed for at indrette to Børneværelser, hvilket maa anses for værdifuldt”. I baghuset (23 m²) var der indrettet vaskerum, kloset eller WC, brænderum samt plads til cykler og eventuelle høns – ja, der foreslås, at også en gris kunne få plads her! På loftet over baghuset var der plads til tørv, der via en lem kunne føres ned i brænderummet. I kælderen fandtes et frugt-, et grøntsags- og tre disponible rum. Alt i alt et gennemtænkt hus, hvor også proportionerne var i orden.

Det skal bemærkes, at kun enkelte af husene i Skærbæk fra 1950’erne har 1. sal, og at typen var en anden end den ovenfor beskrevne.

Konsortiet

Arne Ring-Nielsen kom til Skærbæk i 1964, og var i 1966 med i den kreds af lokale beboere, der havde interesse i at udvikle området med matrikelbetegnelsen 42 u. Samtidig ønskede han at sikre sig en byggegrund. Med overtagelse 1. oktober 1966 købte konsortiet matriklen 42 u af savværksejer Otto Harald Iversen. Arealet, der blev udstykket i 1966 – 67, var på 15.820 m², hvoraf 403 m² var vej. Matriklen udgør området mellem Drejvænget og den foranliggende Ernst Carlsens Vej. En stiforbindelse mellem områder-

ne blev også etableret.

Plantegning af de første landarbejderboliger i Danmark

Konsortiets deltagere: Tømrermester Laurits Christoffersen, fiskeeksportør Henning Damkjær, købmand Knud Albrechtsen, maskinmester og sognerådsformand B. F. Sørensen, civilingeniør J. Henriksen, civilingeniør Arne Ring-Nielsen og arkitekt Evin Eggert. De to sidstnævnte var hhv. sekretær og teknisk projektkoordinator for konsortiet. Arne Ring-Nielsen sluttede først sit sekretærarbejde i 2001.

Stiftende generalforsamling

Ejerlavet "Skoven" havde stiftende generalforsamling den 20. august 1968, hvor medlemmerne accepterede, at et forretningsudvalg fortsatte udstykningsaktiviteterne, indtil forhold med kommune og naboer var afklarede. Efter frasalg af byggegrunde blev restarealet omfattende et grønt område, et vejareal og en stiforbindelse overdraget til ejerlavet "Skoven" ved skøde af 1. februar 1971. Veje og stiforbindelsen mellem Ernst Carlsens Vej og Tåsingevej blev overtaget som kommunale veje.

Matrikelstyrelsen, Ejerlav: 1859—1899

Kommunens økonomiske interesser

Konsortiets ide om videreudvikling af området blev i højeste grad delt af kommunen, der kunne se en løsning på problemet med ejendommene på Ernst Carlsens Vej. De havde hver for sig kloakudløb direkte ud i Kolding Fjord, og dertil kom, at to af ejendommene på Mågevej havde nedsivningsanlæg.

Ejerlavet Skoven blev pålagt at øge ledningsdimensionen i Ernst Carlsens Vej, så den kunne klare den senere udstykning af Klintebjerg samt at tilslutte ejendommene på Ernst Carlsens Vej uden omkostninger for disse. Derudover skulle systemet dimensioneres, så de to ejendomme på Mågevej kunne betjenes. Ejerlavets andel til opgradering af den gamle Mågevej blev 10.500 kr.

Da sognerådsformanden måtte stå for skud

Det faldt nogle beboere i Skærbæk for brystet, at B.F. Sørensen, som engageret i konsortiet, kunne være med

Geodastystyrelsen: Se matriklerne fra 42a til 42z, 2019

til at frilægge og udstykke jord, der tidligere af sognerådet var udlagt som rekreativt område. B. F. Sørensen forsvarede sig i Fredericia Dagblad den 26. marts 1967 ved at sige, at han ikke var hovedmanden bag konsortiet, og at klausulernes afskaffelse var sket på helt normal vis. Der var dog ingen tvivl om, at B. F. var glad for udstykningen: "Vi får tolv dejlige byggegrunde på det areal, der er tale om", siger sognerådsformand B. F.

Sørensen til Jydske Tidende. – ”Dejlige grunde, der på én nær var solgt, næsten før de var udbudt til salg. – I øvrigt er jeg ikke meget for at sige mere om dem. Der kan blive røre i andedammen.”

Veje og stisystemer

Den naturlige vejadgang til matrikel 42u var via Ernst Carlsens Vej; men denne vej kunne ikke klare den med udstykningen forbundne trafik og er den dag i dag nedgraderet til en stiforbindelse. I 1989 blev den dog asfalteret, og der blev opsat en oplukkelig bom, så snerydning kunne ske. Samtidig kunne stien fungere som nødvej til ejendomme både på Ernst Carlsens Vej, Tåsingevej, Alsvænget og Drejøvænget.

For at opnå vejret via Tåsingevej, skulle konsortiet acceptere, at ejendommene Tåsingevej 13 og 15 kunne tilsluttes det nye kloaksystem, og samtidig skulle konsortiet betale et – af det daværende Taulov Sogneråd – fastlagt bidrag til asfaltering af Tåsingevej.

Derudover skulle konsortiet som led i udstykningen friholde et fællesareal, som kunne indgå i en stiforbindelse til Klintebjerg. I 1976 blev den nuværende trappe anlagt i samarbejde med grundejerforeningen på Klintebjerg

Huse revnede – hvis ansvar?

”En 28 tons bulldozer, der for snart tre år siden anlagde en vej tæt ved tre landarbejderboliger på Ternevej i Skærbæk, kan ikke tillægges skylden for, at der er opstået revner i husene”, hedder det i en kendelse, der i går er afsagt af civilretten i Kolding. – Sådan stod det at læse i Fredericia Dagblad den 23.

oktober 1971. Ejerlavet Skoven og dets entreprenør blev således frifundet.

De tre husejere havde anlagt erstatningssag mod konsortiet for opståede revner i deres huse. Sagen havde taget næsten tre år, husejerne havde fået fri proces; men da de tabte sagen, skulle de betale 7.000 til modparten.

Fredericia Dagblad den 23. oktober 1970

”Det er ren statistik”

I 1973 tilsluttede Ejerlavet Skoven sig fællesantennen på Klintebjerg. Året efter blev antennens område udvidet, så hele Tåsingevej og Drejøvænget kom med. I den anledning spurgte en af beboerne M. R. Nielsen, om der ikke kunne være fare for lynnedslag i antennen i tordenvejr? ”Det er ren statistik – og den siger, at det sker én gang pr. 100 år”, svarede M. R. Dagen efter etablering af antennerne tordnede det – og ly-net slog ned med flere ødelagte TV'er som følge.

Frider

Stenfisker, dykker og billedmager

og fuld af gode historier

Der var spænd på trossen, så den smuttede og tog mig med i vandet. Der er ikke ret dybt vand langs stensætningen der på Strandvejen, så jeg kom hurtigt op igen med pibe og kasket; men folk skreg af grin, da jeg tog hatten af og bukkede. Det kunne jeg jo ligeså godt!

Der var engang en eventyrlysten, nysgerrig og fandenivoldsk ung mand, som skulle blive kendt i Skærbæk og omliggende farvande. I 1959 sagde han frimodigt ja til en opgave, hvor han skulle "fiske" noget sprængstof op, og stod også i første række, da 22 bomber skulle demonteres. Når vi så fortæller, at han også kan tale lidt arabisk, som han lærte sig i tiden som havnearbejder i Latakia, Syrien, kan den skrappe læser måske gætte, at den omtalte mand er Jens Gibe.

Sheik Gibe

Kanon Valde og Peter Geni

Disse to mænd fik livslang betydning for Gibe, hvorfor de naturligvis skal med i fortællingen. "Jeg havde i nogen tid kørt på cykel ned til havnen i Kastrup og dykket med snorkel og et spyd, jeg havde lavet af udrettede ålekroge. Uden for havnen havde jeg set, at nogle stenfiskere kom ind om aftenen med gamle jernplader, som de havde dykket op fra vrage i Øresund," siger Gibe.

"Midt på sommeren 1957 fik jeg tilbudt et job som dreng på "Stærkodder", en sten- og vragefisker, hvor skipperen hed Valdemar Jensen, kaldet "Kanon Valde".

Da jeg sagde, at jeg var bogtrykkersvend og tjente 220 kr. om ugen, sagde Valde, at det skulle jeg da helst tjene om dagen, hvorfor jeg skyndsomst påmønstrede det gamle skib. Kanon Valde ville gerne holde

op med dykkeriet selv, og han skaffede mig en plads på Dykkerskolen på Holmen, noget man ellers kun fik lov til, hvis man var smed eller tømrer.

Dykkerskolen på Holmen kostede 400 kr. for to måneders undervisning i 1958, og det følgende år skulle Dybtvandscertifikatet til 800 kr. i hus. Så nu skulle der arbejdes. Jeg fik et job hos Peter Geni i Lemvig. Han var noget af en opfinder og havde lavet en masse af sit værktøj og sine maskiner selv. Han blev et forbillede for mig, idet jeg ofte selv har haft brug for at kunne lave ting, jeg skulle bruge ombord.

Svend Skovtold

var skipper på en lille stenfisker, "Agnethe". Den lastede kun 51 ton; men den første last var sgu sej

nok at fylde op. Det tog 5 timer, og jeg troede, at han ville smide mig i land; men det viste sig dog, at jeg havde klaret mig godt nok "for en begynder"! Jeg var på "Agnethe" til jeg skulle på skole igen året efter.

Vi sejlede sten til Vand-Strandvejen ved Skovshoved havn, så der var altid masser af tilskuere, når vi kom ind om eftermiddagen for at lægge stenene op i molen. En dag stod jeg med min fine kasket, et såkaldt "Østersøbevis", og skulle flytte en trosse om på den anden side af en pullert. Der var spænd på trossen, så den smuttede og tog mig med i vandet. Der er ikke ret dybt vand langs stensætningen der på Strandvejen, så jeg kom hurtigt op igen med pibe og kasket; men folk skreg af grin, da jeg tog hatten af og bukkede. Det kunne jeg jo ligeså godt!"

Bombearbejde

"Efter Dybvandsskolen var jeg igen på "Stærkodder". Vi fiskede blandt andet dybvandsbomber ved Gilleleje. Jeg skulle kun tage dem uden detonatorer op. En dag, da vi kom ud efter nogle dages blæsevejr, var sigten ikke god. Bomberne lå på 22 meter vand. Men alt blev grønt på 18 meter, og jeg måtte derfor føle mig frem. I én bombe følte jeg noget glasagtigt; men da jeg gik ud fra, at det ikke var en detonator, slog jeg en krog i bomben, og op kom den. Jeg spurgte bedstemanden over telefonen, hvad det var i minen. Men han sagde, at det kunne jeg altid få at se, når jeg kom op på dækket.

Da jeg fik hjelmen af, så jeg, at det var en helvedes stor taskekrabbe, der sad i hullet. Den kunne nemt have nappet en finger af mig, så Valde og Otto har vel

ment, det var klogest ikke at lade mig vide, hvad der kunne være i bomberne. Der lå nu også alt muligt andet affald dernede: medicin, håndgranater og jeg ved ikke hvad, så det blev lidt af en Fingerspitzen Gefühlsache at finde ud af, hvad jeg skulle slå krogene i og sende op på dækket, for se noget kunne jeg jo ikke i det "mælkevand".

Vi brugte dybvandsbomber, når vi skulle sprænge vrage. Det var den billigste måde at få sprængstof på. Normalt kostede det 17 kr. pr. kg. - rigtig mange penge dengang. Vi arbejdede mest i vrage i Øresund, og det var da en god forretning.

Vragarbejde

Fremfor at arbejde med dykkersten, kunne det bedre betale sig at hente vragods, specielt jern op. Blot 3 ton vragjern svarede til hvad man fik for en hel last dykkersten, og det var der en masse mere arbejde i.

Kanon-Valde var noget af en sørøver; men det var de jernkræmmere, vi leverede jern til nu også. Prisen på jern "fanget i søen" var 317 kr. pr. ton. Hvis klunseren kunne blande op med noget gammelt jern "fra land" til 70 kr. pr. ton, havde han også en fed tjans. Han solgte jernet videre til Frederiksværk Stålvalseværk. Vi hentede på den tid mange rør op fra en dampkedel i "Progress", et vrage af en gammel sandpumper ud for Dragør, og vi passede omhyggeligt på ikke at ryste ret meget mudder ud af rørene, "for det hele vejede jo med", som Valde sagde. Og jernhandleren turde ikke lave vrøvl, for så solgte vi blot til en anden. Til gengæld for de mudderfyldte kedelrør fra "Progress" gav skrothandleren os den position ved Rågeleje, hvor vi

hentede 22 bomber, som vi selv skulle demontere. Vi skulle blot tage de 7 bolte ud, der sad i en ring i den ene ende; så kunne vi slå selve detonatoren ud med en hammer.

Havnen i Latakia. Gibe med dykkerhjelme under armen

Syrien 1960-1961

I 1960 fik jeg på Valdemar Nielsens anbefaling et job af Topsøe Jensen og Schrøder i Latakia, Syrien i 14 måneder. Vi boede på toppen af en bygning uden for havnen. I de to første etager var der skiftevis lager for tobak eller fåreuld, så der var altid en stærk odør i det hus; men det vænnede man sig snart til. Det var værre, at der bag huset var en "vognmandsforretning" med 14 kameler. De lavede en pokkers støj, når de skulle lastes op om morgenen. En af dem kælede jeg lidt med, og jeg fik en ridetur på den. Hvis man satte en smøg i næsen på den, pulsede den velbehageligt

videre. Men den kunne også finde på at spytte, og den havde en meget lang rækkevidde, så man skulle omgås den med forsigtighed.

Nasser, Esther og sabotører

Mens jeg lå og ladede op til sprængning en eftermiddag, kom der pludseligt et vældigt drøn i vandet, og det slog voldsomt i min hjelm. Først troede jeg, at en ladning var gået af; men da jeg ikke var kreperet, tænkte jeg, at der nok var en anden forklaring. Så begyndte Muhammad, min lineholder at rable løs, og jeg kom op på lejderen. Det viste sig, at Abdul Gamahl Nasser, præsident for Den forenede Arabiske Republik, Ægypten og Syrien, var kommet på statsbesøg i havnen. Han ankom standsmæssigt i den af-

satte Kong Farouks kongeskib. Men man var åbenbart bange for israelske sabotører, hvorfor man smed bomber omkring skibet og langs kajen. Jeg tog den fine kasket på og gik over til vagten ved landgangen af skibet. Da jeg forklarede en officer, der talte lidt engelsk, at hans sprængstof irriterede mig, når jeg skulle ligge og armere havnebunden, blev han helt hvid i hovedet.

Jeg blev skyndsomst indsat i kachotten, indtil havnemesteren og vores mægler kom og sagde god for mig. Men jeg måtte holde fri, mens Nasser var i byen!! Da de under forhøret fandt ud af, at min morhed Esther, var der nær blevet international skanda-

le. Uha, uha, - hun var måske jøde?? De var lidt specielle de syrere! En dag sagde vores chauffør, at vi ikke måtte gå op på den store plads midt i byen. I en firegrenet, meget høj og fornem lygtepæl hængte man nogle "sabotører" eller israelske spioner. Stemningen var meget ophidset, for de kunne ikke lide at se folk, der ikke så arabiske ud! Men ellers er det Jordens flinkeste mennesker, og jeg har mange gode minder derfra".

Gik til kaj i Skærbæk

Gibe blev født i 1933 og kom fra København til Skærbæk i 1964. Med stenfiskerfartøjet "Norseman" – en galease – gik han ind i havnen. Næppe kommet op på kajen fik han tilbudt et job af havneformanden, fiskeeksportør Henning Damkjær. Jobbet med at grave mudder og sand op tog han imod – og så var det bare om at finde en bolig til familien.

"Under rensningen af havnen dukkede der en masse tomme flasker op, som Skærbæks drenge flittigt omsatte til lommepege hos købmand Albrechtsen.

Nogle af de gamle fiskere ville ikke have, at vi gravede ud under jollerne, fordi de mente, at der skulle være en skrånende bund ind imod kajen, så der ikke blev for høje bølger i havnen. Ganske rigtigt for øvrigt. Men der var ikke enighed om det, så der blev diskuteret og drukket et par ekstra øller i skurene", siger Gibe.

Havnens skure

"Disse skure var faktisk ganske kønne i mine øjne, og jeg havde da et, jeg selv havde sømmet op af gamle

brædder fra et endnu ældre skur, jeg fik forærende, da vi var færdige ved broen over Svendborgsund. Jo, der var skam megen patina på Vestkajen dengang. Det hele blev dog revet ned og nogle anderledes moderne huse bygget i stedet. Jeg var senere til en fest på Krybily Kro, hvor jeg sad ved siden af en herre, der spurgte mig om, hvad jeg syntes om de nye huse på havnen. Da jeg sagde, at de var drønkedelige, uden liv og alt for ens, sagde han, at det da var kedeligt, for som borgmester var han da ret stolt af dem!"

Stenfisker - og dynamit

Gibe deltog i mange forskelligartede opgaver med "Norseman" i omegnen af Skærbæk: på beddingen i Fredericia og kajarbejder i Kolding, hvor huller i spunsvæggen havde fået sandet til at flyde ud, så jernbaneskinnerne hang i luften. Han dykkede ved den nye Lillebæltsbro, både da prøvefeltet til test af pælene skulle etableres, og senere da der skulle ryddes op, og alle spuns og pæle skulle fjernes. Der kom arbejde med Limfjordstunnellen og i andre havne, både her, i Tyskland og i Sverige.

Sprængning af bropille i Hadsund

I de år havde Gibe en ung mand fra Kolding med – han var stor og stærk, men havde ikke lige opfundet den dybe tallerken. – ”Vi lå i Ålborg ”på tunnelen”, og en weekend ville han ikke med hjem. Jeg sagde, at der var masser af mad ombord, så han ville ikke sulte. Om mandagen sagde han, at vores marcipan var blevet dårlig. Jeg undrede mig meget; men fandt ud af at han havde forsøgt sig med en bid af vores dynamitpatroner! - De lugter godt nok af marcipan, men smager ikke helt så godt! ”

Slangetårne og muslingebjerger

Med årene fik Gibe nogle meget interessante, men også krævende opgaver for Skærbækværket – som

blev løst med en blanding af fantasi og fandenivoldskhed.

Da oliepieren skulle bygges, skulle tårnene til de slanger, man lossen olien med, sættes op. Bommen på båden kunne ikke løfte så højt, at de øverste ”slangekraner” kunne gå ind på platformen øverst oppe. Så satte Gibe en trosse tværs over havnen og op i ”Norseman”s mast. Det gjorde, at båden ikke kunne krænge; men den kom lige højt nok op, hvor på en af ”drengene” oppe i masten skar trossen over, og Så gled det hele på plads. Der blev bevilget en ekstra kaffepause; men formanden sagde, at det ville han aldrig opleve bare en gang mere.

Muslinger fjernes i Skærbækværkets kølekanal

Kølevandskanalen skulle med mellemrum renses for ophobede mængder af muslinger, der trivedes i det opvarmede vand. Vi lånte en trækvogn på værket og tog udstyr og slanger ind i hallen, hvor man åbnede et par lemme over de to kølekanaler. Jeg skulle suge muslingerne op med en 6-tommer såkaldt Flygtpumpe og pumpe dem

fra kølevandskanalen over i afgangskanalen. Derfor slæbte vi vores jolle ind i kanalen og hængte pumpen op under den. Jeg skulle så dykke ind under jollen og suge alt væk fra de store kølepumper. Kanalen er ca. 6 meter dyb; men der var et lag på 2-3 meter muslinger.

Imidlertid har man på sådant et kraftværk kun begrænset tid til at stoppe pumperne, så den første dag skulle jeg dykke, selv om pumperne kørte. I mit vindue i hjelmen var pumperne kæmpestore. De pumpede vist 900 tons vand i timen. Sammen med Svend Flint, der var lineholder for mig, målte vi, hvor meget slange han måtte slippe løs til mig, så jeg ikke kom for tæt på pumperne. Så satte vi slangen godt fast. - Næste dag var pumpen slukket, og så gik det noget roligere.”

Strøm og ild bider ikke på Gibe

”På et tidspunkt skulle jeg elektrosvøjse nogle stålbjælker op i en kasse (kofferdam) på kajen ved værket. Men da jeg dykkede ind i kassen og altså ind i strømfeltet, mærkede jeg rigtig meget til strømmen. Min hjelm blev fuldstændig blank, og et mærke af zink forsvandt fra den. Samtidig var jeg ved at blive idiot, for det kløede og kildede i hele kroppen.

En dag, hvor jeg skulle skære noget stål, gik der ild i håndtaget, fordi en elektrode ikke slukkede, da der stadig tilførtes ilt. Jeg råbte som en gal, at de skulle slukke for strøm og ilt. Men inden det skete, var min gummihandske brændt fast i hånden på mig. Det var ikke så slemt, som det lyder; men jeg blev godt nok forskrækket.

Slangetårnet ved pieren på Skærbækværket

Næsten færdig Lillebæltsbro

Nok havde Gibe mange opgaver; men heldigvis tog han sig også tid til at more sig med familie og venner. En sommerdag i 1979 blev nogle klassekammerater inviteret med på en sejltur til Fænø Kalv. Vi var kommet til Skærbæk, fordi ankerspillet skulle repareres

så, så alle morede sig. Desværre blev det lavvande, mens vi legede på stranden, og da vi skulle sejle hjem, kunne jeg ikke hive skibet frit, da spillet jo var itu. Jeg fik fat i Ove Kjærhus, og han kom ud i sin jolle og sejlede børnene i land. Min hustru og jeg

”Desværre blev der lavvande—men Nissen-brødrene slæbte os fri næste dag”

hos smed Skov. Vi har flere gange haft en flok unger med, og jeg plejede bare at sætte forstavnen på grund på øen, så kunne de gå i land fra skibet ved at kravle ned på de ankere, vi har hængende i forstavnen, eller tage jollen som de nu selv ville. Mine unger var jo fuldbefarne, og det var flere af fiskerdrengene og-

havde det dejligt roligt om natten, blot var vi løbet tør for cigaretter; men Ove kom ud igen i ”Bamse” med smøger og morgenbrød. Vi fik hjælp af Nissen-brødrenes kutter og en slæbebåd fra det firma, vi arbejdede sammen med og kom så fri.”

Både og mandskab

Foruden et stenfiskerfartøj, hjemskrevet i Fredericia har Gibe haft fire stenfiskerfartøjer hjemskrevet i Skærbæk: "Norseman" bygget som galease i 1889, "TUI" bygget i Tyskland som flodfragter, "Stenbideren" bygget i 1904 i Holland, "Skansen" bygget i 1937 og "Inge Jytte" bygget i 1934, begge i Tyskland.

"Med jernskibene Tui og Stenbideren fik smed Skov noget andet at arbejde med, end alt det han til daglig lavede for værket. Han smedede blandt andet en flot 6-armet 600 kilos polygrab til os. Det var noget, svendene var glade for at lave. Den var bare lavet så godt, at da jeg skulle bruge den til den første last, jeg gravede, måtte jeg "tæbe" den ned i lasten mange gange, indtil den blev så løs, at den ville åbne sig. En kollega, der lå på siden af os, undrede sig såre og troede nok, at jeg måtte være en tosset københavner. – Den sidste grab, jeg købte, vejede 3,2 tons og gabte næsten tre meter! Jeg synes selv, jeg har haft et godt arbejdsliv med mine skibe, og en stor grund til dette er, at jeg altid har haft "fiskerdrenge" fra Skærbæk, Juelsminde og Snaptun. Alle i ret mange år. Nogle blev dykkere hos mig, og vi har haft mange gode stunder sammen. Men nu er der

ingen, der fisker sten mere. Der er indført mange slags fredninger, og man er endda begyndt at dumpe sten igen på de gamle rev i Kattegat!"

IT og akvarelmaling

Hvis man tror, at dette er alt, hvad Gibe har at fortælle, så tager man grumme fejl. Husk at spørge ham, han vil blive så glad.

Som pensionist har Jens Gibe – til glæde for mange kastet sig over undervisning i henholdsvis IT og akvarelmaling på Tavlhøj – og så er han storleverandør af indbindingsbilleder til "Skærbækfortællinger".

 SAT - BØRNENE OPFØRER
DE TO EVENTYR:

KLODSHANS

MEDVIRKENDE:

Mikkel Søs Kristina
Mia Karina Kristine

OG

MEDVIRKENDE:

Anne Mette Tanja Anna
Kristina Maria Anne

PRINSESSEN

DER FIK HIKKE

SKÆRBÆK SKOLE * KLYNGEN

ONSDAG 7. FEBRUAR kl. 19.00 og TORSDAG 8. FEBRUAR kl. 17.00

BILLETTER à 10 KRONER VED INDGANGEN

Børneteater i Skærbæk

Skærbæk Amatør Teaters langvarige SATs på børn

”Vi skulle øve os, huske replikker, vi skulle turde stille os frem, risikere at fejle – alt det var vi jo fælles om. Og de voksne lavede også fejl og var nervøse indimellem. Det var nok det – alle risikerede noget, og vi var afhængige af hinanden, for at det hele lykkedes.”

Farverigt børnestykke

”Albert er født – Albert er født!”. Sådan gjaldede hans fars indledningsreplik i Skærbæk Amatør Teaters (SAT’s) første opsætning af et børnestykke i 1981. En af hensigtserklæringerne ved dannelsen af SAT i 1980 var, at der skulle være børn med i de fleste stykker. Det blev rigeligt opfyldt i Ole Lund Kirkegårds stykke Albert, hvor der deltog ni voksne i mindre roller og dobbelt så mange børn. I ugerne op til premieren skulle der ikke alene læres roller. Der skulle opbygges et gadeparti efter Kirkegårds streg, laves gøglervogn, buske, blomster, et bed med store, flotte radiser og kurve med fisk. Børn og voksne klippede, malede og klistrede, mens de så hen til opførelsen, hvor Palle havde lovet at komme med en rigtig levende høne for at fuldende billedet. Hønen skabte sandelig sin egen rolle! Midt på scenen baskede den væk fra Palle, lagde et æg og flygtede videre ud mod publikum. Så var den gode stemning lagt.

Instruktører og chok

På 23 år fra 1980 til 2004 opførte vi 25 børnestykker og 27 voksenstykker. Kun i 6 voksenstykker medvirkede der ikke børn – til gengæld var der voksne med i alle børnestykkerne. Mange ville gerne instruere børnene, deriblandt Lisbet Roepstorf, Bodil Munk Hansen, Hans Pallesen, Lisbeth Mogensen, Claus Helgesen og Frede Poulsen. Vi kunne vælge mange episoder og muntre stunder fra arbejdet med stykkerne, men nøjes med nogle få nedslag.

I 1985 havde Claus som instruktør på ”Eventyret om de tre Bukke Bruse” øvet replikker med børnene. Han

havde aftalt med Mette Johansen, som spillede en af de tre bukke, at hun ikke skulle blive bange, når hun trådte på et bestemt bræt i broen, for så ville han som den gruelige trold springe op med et brøl. Mette havde tilsyneladende glemt aftalen – hun

Hans Pallesen med hønen

fór sammen og var bange for Claus i flere år. Hun var ikke det eneste barn, der blev forskrækket den aften.

Claus’ datter Louise har vist arvet evnen til at forskrække. I forestillingen ”Rødhætte og ulven”, spillede hun den stygge ulv. Da hun med kraftig, dyb stemme sagde replikken: ”... for bedre at kunne æde dig”, foretog en lille gut et spring med skrue fra tilhørermåtten og op i sin mors skød – et spring der kun kunne lade sig gøre med meget adrenalin i blodet.

Børnene voksede med opgaverne

Frede, der var formand for SAT fra 1980-1986, skrev børnestykket: ”Syvslænget”. Adspurgt om, hvorfor han gjorde det, lyder svaret: ”Det var fantastisk at spille sammen med børnene. De kunne hurtigt både egne og andres replikker. Jeg ville gerne sætte mit

eget præg på et stykke og tog det som en positiv udfordring – ja, en leg”. Stykket blev opført med succes i 1989. Mon ikke Andreas Roepstorf og Kasper Silas lurede ham kunsten af, for få år senere havde de selv skrevet et forrygende lagkagennummer i en revy. Søren Johansen og Henrik Pedersen fulgte trop i 2001 med TV-køkkenet, en parodi på Kirsten Hüttemeier – hende med skåneærmerne - og Søren Gericke i egen opsætning – hylende morsom med sans for udklædningseffekter. Søren gik på et tidspunkt som Kirsten Hüttemeier ud for at hente friske æg og kom selvfølgelig ind igen med påklistrede fjer over det hele – her viste Lisbeth Mogensen sin hurtighed/fingersnilde i kulissen – og det var ikke med lånte fjer.

Et af SAT-børnene beskæftigede sig i nogle år med teater. Via en rolle som Nicolaj i ”Jul i Nøddebo præstegård”, over Herning Teaterhøjskole og Tidens

Teater i Århus blev Lars Pallesen ansat som dramalærer på Vostrup Efterskole. Her bearbejdede og instruerede han R. L. Stephensons roman ”Dr. Jekyll og Mr. Hyde”. Samme sted var han instruktør m.m. på et stort projekt: ”Alice i virkeligheden”. Her indgik musik, dans og teater – og teksterne skrev Lars. Således fik et af SAT-børnene professionel glæde af sin amatørteatertid.

I alle årene var børnene med til at lave kulisser og finde på rekvisitter, eventuelt selv lave dem. Det kneb mere med selve kostumerne, hvor alle var glade for

Totte, Grethe Ærensgaard og Lisbeth Mogensen, der trådte til gang på gang.

I 1983 var det første og indtil videre eneste gang, at SAT har haft en dukketeaterforestilling på plakaten. Bodil Lund var primus motor for forestillingerne. Forældre og børn fremstillede dukker, rekvisitter og ku-

Mette Johansen og Kirstine Roepsdorf som to af bukkene Bruse

lisser sammen. Alle skuespillere var børn, kun fortælleren var en forælder. Det yngste barns opgave var at slå på en gong-gong, når der var kulisseskit. Der blev opført tre vidt forskellige stykker, hvor det ene var meget specielt. Det hed; ”Helga og Olga”. Uropførelsen stod SAT for, og stykket blev opført som ”Sort teater”. Her maler man alt, hvad der skal være synligt i forestillingen med fluorescerende farver eller hvidt. Alt andet males sort, ligesom dukkeførerne er iført sort tøj og sorte handsker. En UV-lampe fungerer som lyskilde.

Børnene prøvede også læringsprocessen med at fremstille plakater fra grunden. Ikke alene skulle der tegnes/males appetitvækkere fra forestillingen; men de skulle også huske at få de forskellige praktiske oplysninger med. Fremstilling af rekvisitter var også et fælles voksne/børn-projekt.

Spændingen før forestillingen

Eva Pallesen ser tilbage på tiden som barn i SAT: "En af de ting, jeg husker, er den særlige intensitet, der var lige op imod en forestilling. Øveaftnerne faldt tættere; den sidste weekend boede man nærmest oppe i festsalen, der i det daglige fungerede som skolens musiklokale. På premieredagen gik man med en særlig fornemmelse i maven allerede i skoletiden. Først på eftermiddagen var nogle af de voksne begyndt at stille stole op, så hvis man havde musik, måtte det for en gangs skyld foregå i klassen.

Så blev det tid til omklædning og sminkning. Ellen Margrethe og nogle andre damer styrede det fra kæ-

Børn i alle aldre klipper og "fylder" fisk

Sufflør og sminkør Kamma Johansen i aktion

derkøkkenet, som lå på gangen, der førte hen til musiklokalet. Kældereren havde Robert normalt hånds og halsret over. Han var pedel på skolen og havde undtagelsesvist måttet afstå en lille del af sit kælderområde til læbestift og brun creme. Ellen Margrethe lærte os, at det var nødvendigt med en stor mængde creme, hvis folk nede i salen skulle kunne se ansigtstrækkene. Cremen lugtede dårligt og var bestemt ikke behagelig at have på i store mængder. Fedtet og let parfumeret fulgte "duften" og den klæbrige varme i kinderne med, hvor man gik og stod, når man først havde fået det på. Men det var også med til at sætte en i den rigtige stemning og fremkaldte en velkendt 'før-forestillingen-spændt' følelse.

Så kom det allermest nervepirrende og spændende tidspunkt – det var når publikum begyndte at komme. De betalte ved det skolebord, der var sat op ude i forrummet til festlokalet. Nu blev vi børn gennet

om bag scenen, men ud gennem lyssprækken mellem scenetæppets to dele kunne man altid skimte en klassekammerat, en lærer eller en anden fra byen, man kendte. Lydsporet af stemmer og stoleskrampen steg for så at falde pludseligt, når min mor gik til klaveret og tændte den lille lampe over tangenterne. Det begyndte at ligne stilhed, et par scchhh, og så mere stilhed. Jeg elskede det her øjeblik – men var også så spændt, at jeg næsten ikke kunne være i det. Jeg tysede intenst og nærmest vredt på mine medspillere, hvis de ikke ligesom jeg stod helt stive og ubevægelige. Så lød første anslag fra klaveret, tæppet åbnede sig til begge sider i tre seje træk, der kunne høres tydeligt på scenen – man følte det stærke lys mod øjnene. Vi var i gang!”

Efter forestillingen - børn og voksne sammen

”Jeg ville nok ikke have formuleret det på den måde dengang, men et af de allerbedste minder fra at være med i SAT var nok det at skabe noget børn og voksne

Dobbeltmaske—Rasmus Hougaard

sammen. At komme igennem hyggelige, men også besværlige og kedelige øveaftener vinteren igennem og så til sidst forløse det hele i forestillingen. Vi havde lavet noget sammen, skabt noget - nogen så og hørte os. Folk havde klappet, alt havde klappet, på nær et par småting, selvfølgelig. Men det var netop bare småting her bagefter, hvor både børn og voksne stod med let beruselse og forundring over at det, der for et par måneder siden havde været uorganiserede sammenrend af folk, ting og tekster, nu var blevet til noget. Noget sammenhængende.

Inde fra det sminkeomdannede køkken kom sodavandskasserne frem. Varmen sad stadig i kinderne; men lettelsen boblede i maven sammen med colaen, når man med veltilpas træthed hang rundt med de andre børn. Jeg gætter på, at de voksne drak en øl, men det kan jeg faktisk ikke engang huske. Jeg husker følelsen af at være forbundet med alle dem, der nu stod tilbage her, og som man havde lavet forestillingen sammen med. Kammerater, søskende, forældre.

Veloverstået forestilling

Men også de andre voksne, som man måske ikke var så tæt på eller talte så meget med. Det er nok noget af dét, der adskiller SAT allermost fra andre fritidsinteresser, hvor man typisk var en gruppe børn, og så var der en enkelt voksen eller to, der var instruktører og tog et kæmpe slæb. Det var der jo også i SAT – altså nogle voksne, der tog et kæmpe slæb med at få alt til at køre; men jeg husker det alligevel mere, som om vi også i en eller anden grad legede sammen – børn og voksne – og havde en samhørighed, der måske stammede fra, at vi var i samme båd. Vi skulle øve os, huske replikker, vi skulle turde stille os frem, risikere at fejle – alt det var vi jo fælles om. Og de voksne lavede også fejl og var nervøse indimellem. Det var nok det – alle risikerede noget, og vi var afhængige af hinanden, for at det hele lykkedes.”

Et lille PS

Ingen af børnene blev professionelle skuespillere; men alle lærte at rette ryggen, at bidrage til helheden, at voksne også kunne lege, og at arbejdet i teams i grunden er nyttigt både i arbejds- og fritidslivet.

Børnenes bagage blev udvidet med: at tro på sig selv – at tale højt i et tydeligt sprog – at store armbevægelser kun er noget værd, hvis de er afstemt med rollen og de andre medvirkende - at stå op foran en forsamling – at voksne ikke altid er som mor og far – at de godt kan være ens venner – at kreere ting, der er nødvendige og kan bruges – at skrive tekster – at alle job ”på teatret” er nødvendige, for at det kan lykkes, og endelig - at et kostume kan forvandle dig til en helt anden person.

”At arbejde og spille sammen med børnene blev den gave, vi havde ønsket, da vi startede SAT. Børn er logiske væsner, og den forbundethed og glæde, der opstod ved at skulle præstere sammen, varer i mange år derefter”, siger Bodil Munk Hansen.

”Magisk Jul”, 2000. Fra venstre: Aage, Line, ?, Rasmus, Mikkel, Grethe, Oliver og ”Palle”

Fra en revy: Silas og Andreas

Lars som "Albert"

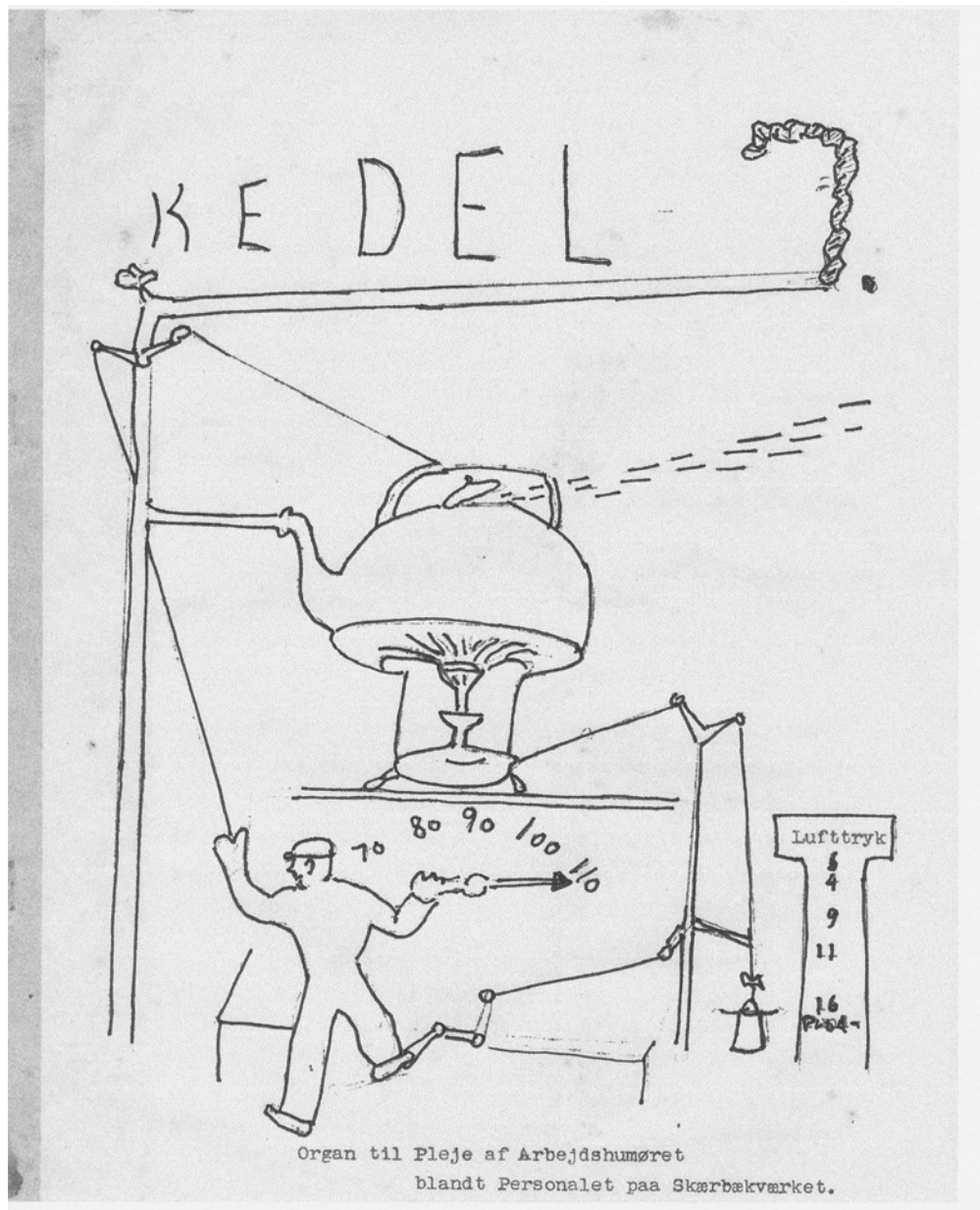

"Albert": Aage, Lars, Lotte, Anna Marie og Leif

- og "Farligt spil"

Kedel 7

Skærbækværkets første personaleblad

”Kedel 7 er et Forsøg på at vise alle, der har tilknytning til Værkets Drift, et Glimt af den Flok sværtede, uhøjtidelige Mandfolk, som i deres Ansigts Sved (og med daarlig skjult Stolthed over deres Andel i Bedriften) er med til at presse Produktionen af ’Megawatter’ højere og højere op.”

Organ til pleje af Arbejdshumøret

Kirsten Høgh Pedersen vandt med ordet **SVIP**: Skærbæk Værkets Interne Post konkurrencen om et navn til det nye personaleblad. Det udkom fra 1979 til 2001 og er kendt af mange i Skærbæk. Men bladet havde en forgænger med primitive håndtegninger, skrevet på en stencil og mangfoldiggjort pr. håndkraft på en duplikator. Dette blad udkom i 1959.

På det tidspunkt var der 6 kedler på værket, så bladet fik navnet: "Kedel 7". Det var "Personalekedlen", hvor medarbejderne kunne læse af, fortælle små anekdoter eller give ledelsen gode råd.

Redaktøren

En af bladets initiativtagere var "Fritids-Nielsen", Christian Nielsen som også blev redaktør af de få numre, vi i dag har kendskab til. Han var på det tidspunkt slaggemand på værket. Tidligere havde han skrevet både små, opbyggelige teaterstykker og romaner.

Meningen med bladet

Ingen skulle være i tvivl om meningen med bladet. Således skriver redaktøren i det første nummer, at i en stor virksomhed er der to faktorer af afgørende betydning: nemlig, at arbejdet bliver passet, og at humøret plejes. De to ting er nøje forbundne, og det er heldigt, da arbejdsrytmen på et elværk ikke er jævn, men følger forbruget op og ned. Når belastningen er størst, stiller arbejdet store krav til den enkelte. Så er det af stor betydning, at der findes en humørreserve, som kan sættes ind.

Fritids-Nielsen havde også blik for familierne til de ansatte på værket. "Kedel 7 er et Forsøg på at vise alle, der har Tilknytning til Værkets Drift, et Glimt af den Flok sværtede, uhøjtidelige Mandfolk, som i deres Ansigts Sved (og med daarlig skjult Stolthed over deres Andel i Bedriften) er med til at presse Produktionen af 'Megawatter' højere og højere op."

Tegneserier

I bladet benyttes flere gange tegneserieteknik for at gøre budskaberne korte. Til venstre ser vi, hvor forskelligt Arne Grarup, Jens Lind og Robert Brandt griber en oversvømmelse i askekælder an, og nedeunder agerer Jørgen Andreasen turistfører for en flok gæster.

Jørgen Andreasen som turistfører: Til venstre ses de faktiske forhold—til højre fortælles om teorien

Slagger eller ej

Bladet anfører ironisk, at driftsformen har ændret sig. Oprindeligt producerede man elektricitet med slagger som biprodukt. Nu går tendensen i modsat retning, dvs. at slaggeproduktionen skal øges. Derfor blev der indført fyring med brunkul: ”Brunkul er en Slags Kompostbunke i større Format, nedlagt i Jorden af vore Forfædre og hengemt til senere Brug”, som Fritids-Nielsen skriver.

Nu får mestre og ingeniører et lille rap: B.F. Sørensen har efter sigende udviklet en metode til – under heldige omstændigheder – ”at udvinde tre Hektoliter Slagger af hver Hektoliter Kul.” Metoden, som blev anbefalet af slaggemestrene E.L. Jakobsen og P. Jensen kaldtes blandt arbejderne: ”Kræfternes frie Spil”. Den var ganske enkel, og bestod i ikke at pirke for meget i kedlerne.

annoncer, henvendelser m.m.

Ethvert blad med respekt for sig selv sørger for, at der kan indrykkes annoncer – i det mindste for ikke at lide bladdøden. Her er et par fra ”Kedel 7”:

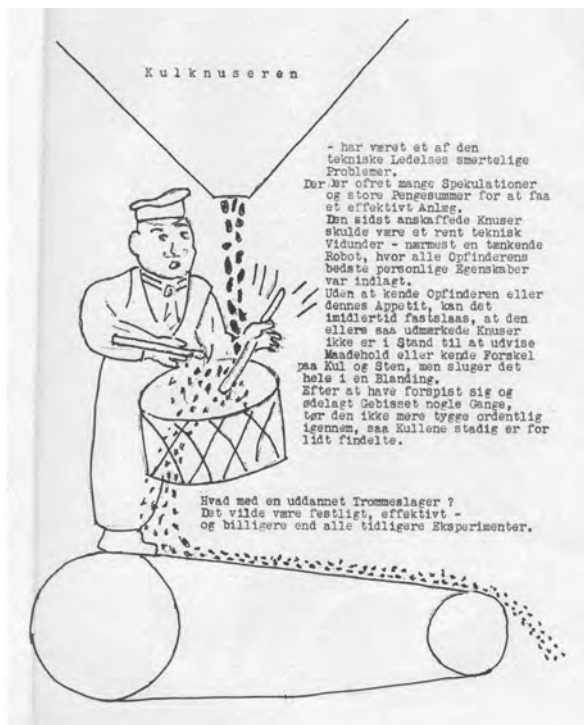
Skal De klippes – prøv da Carl Pedersens Fyraftensklipping. – Kun 2 Kroner pr. Næse.

Alt i fine Sandjordskartofler, Skalotte-, Tulipan – m.fl. Løg. Grønt og mange andre gode Sager.

Chr. Jacobsen

Henstilling: For at undgaa Sammenstød med Folk, der færdes på Jorden, anmodes Hans Hansen om at flyve noget lavere på Vej til og fra Arbejde.

Drilske "maskiner"

I bladene kan man læse om de problemer, der var med eksempelvis både kulknuser og slaggemøllerne. Men der var også løsninger at hente. Der var spekuleret meget og ofret mange penge på at få kulknuseren til at arbejde effektivt. – Her foreslår bladet, at man ansætter en uddannet trommeslager. Det ville være festligt, effektivt og billigere end alle tidligere eksperimenter.

Sange

Vi slutter med en lille sang fra "Portnervirksomheden":

*Melodi: Jens Vejmand
Hvem var det, som betjente
saa flot vor store Kran,
Da Trillingsgaard & Kjær sku'
Ha' Baaden sat i Vand?
Det var saamænd da Per' sen,
Mens Folk andægtigt stod,
han med en Kran og Hammer
den Vandgang forestod.*

*Oh har vi andre intet
at sætte på vort Bord,,
saa kan vi købe "Bintje"
hos manden i vor Port.
Med Fart og Virkefelt han
kun sammenlignes kan
med disse her Sputnikker"
... en lille travl Drabant.*

Bagside og bladdød

Allerede i blad to på: "Den mere nøgterne Bagside" aner vi, hvordan bladets fremtid tegner. Under "Bekendtgørelser fra Personaleforeningen" bringes spørgsmål og svar fra "551" (Fritids-Nielsen):

Kan det godt forenes at agitere for en Slags moralsk Oprustning og samtidig drive Grin med sine Arbejdsmænd med saadan en Avis?

Svar: Nej – derfor skal det ogsaa gentages, at "Kedel 7" ikke er forsøgt startet for at "drive Grin", men for at lægge en mere festlig Glans over Arbejdsdagen.

Og så fortæller Fritids-Nielsen om, hvordan han selv som nyansat på værket "begik en fejl", der drilagtigt, men elskværdigt blev rettet. – På en silovagt blev han bedt om at holde øje med kedlen mod vest. Befippet kunne han konstatere, at den var løbet tør for kul, hvorpå han sendte ilbud efter mesteren. Denne kom grinende og spurgte tørt: "Er De slet ikke klar over, at det er sekseren – den er slet ikke i drift endnu?"

Lederen spørger: "Vil saadan en Avis ikke rokke ved Autoritetsforholdet?"

Svar: "Tværtimod. – Med Friheden til at udtale sig – få Luft – på denne maade maa følge forøget Arbejdsansvar og større Loyalitet over for Ledelsen."

Skærbækværkets ledelse tilbød bedre udgiverforhold, så bladet kunne fortsætte. Eneste betingelse var, at ledelsen skulle have bladet til gennemsyn, før det blev uddelt. Dette kunne ikke accepteres af bladets initiativtagere.

SVIP

Da det nye personaleblad, SVIP blev en realitet 20 år efter, var tiden blevet en anden. Direktør J. Chr. Clausen udtrykker det samme, som Fritids-Nielsen

i det første nummer: "Vi håber, at det må bidrage til yderligere at støtte sammenholdet på vor arbejdsplads til glæde for såvel værket som alle ansatte." Forskellene mellem "Kedel 7" og SVIP var, at værket nu betalte for bladet, og at udarbejdelsen måtte foregå i arbejdstiden.

Queen Margaret

og hendes redningsmand

Mogens havde egentlig ønsket sig en karriere i marinen. Den fik han ikke, men lidt maritimt blev det dog til. I en tidlig alder havde han nemlig fattet interesse for modelskibe

I mange af landets kirker, især blandt de kystnære, hænger der et kirkeskib. Som oftest er der tale om en votivgave, det vil sige en takkegave fra en sømand, der i mange tilfælde var sluppet lykkeligt fra et forlis eller måske havde overstået en sygdom.

Forliset

Nok ligger der et forlis bag modelskibet, Queen Margaret i Taulov Kirke; men det er ikke en gave fra en af de sømænd, der overlevede forliset.

Queen Margaret var en firemasters bark, bygget i 1893 og fremhæves som et helt særligt skib: "Denne bark blev af mange anset for at være et af de hurtigste og smukkeste skibe, som blev bygget i 1890'erne." Skibet nød også anseelse blandt søfolk for god behandling af besætningerne. A. A. Hurst hævdede, at mens mange skibe var flotte, "var kun få lige som Black's uforlignelige Queen Margaret". – Et værdigt skib at få som model i Taulov Kirke.

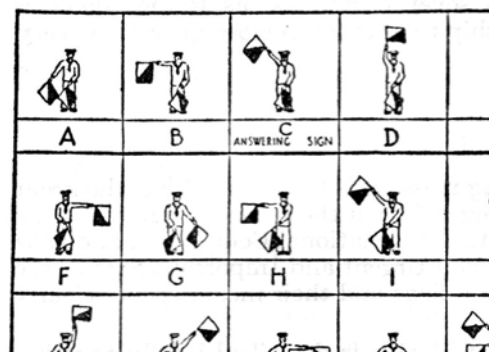
Barken sejlede fra Sydney i Australien sidst i januar i 1913 med kurs mod Den engelske Kanal, og efter 108 dage nærmede den sig Cornwalls kyst. Vejret var fint og klart; men bølgerne var høje. Den 5. maj anmodede kaptajnen skibets ejer om hjælp i form af en slæbebåd for at klare både den stærke modvind og passagen mod nord ind i Shannonflodens munding. For at kunne afkode ejerens svar, måtte skibet gå tæt på Lizard Point fyr. Signaler blev på det tidspunkt ikke givet med lys, men med signalflag, som kun kunne aflæses tæt på. Dette blev fatalt for skibet, idet Queen Margaret stødte på et klippeskær og forliste på 12 m vand. Heldigvis nåede hele besætningen at

gå i bådene. Den 8. maj var skibet forsvundet fra havets overflade.

Den smukke firemastede bark

Det var ikke usædvanligt, at skibe på grund af afventning af besked fra ejerne således gik en krank skæbne i møde. Man havde ligefrem en instruks, der kunne anvendes i nødsituationer: "Falmouth for orders". Dette kan ikke umiddelbart oversættes, men skal tolkes som en form for advarsel: "Hvis du ikke kan få svar fra din reder, så gå til kaj i Falmouth."

Flagsignalering

Kirkeskib til Taulov

Kirkeskibsbygger Poul Esmann Christensen, Kastrupkrogen 17 på Amager byggede Queen Margaret i sin fritid og havde brugt mere end 100 timer på opgaven. Han var født i 1907 og havde bygget andre kirkeskibe. Modellen af Queen Margaret forærede han til Taulov Kirke. Ophængningen skete i nærværelse af menighedsråd og kirkebestyrelse. Medlemmerne her var: Asta Rasmussen, Malermester Slothus, Fru Marie Ravn, snedkermester Laurits Christoffersen og gård-ejerne Villiam Larsen, Anton Bruun og Anders Peter Thuesen.

En takkeskrivelse blev i forbindelse med gudstjenesten den 14. oktober 1956 sendt til giveneren, Poul Esmann Christensen.

Gemt i kirkeskibet

I 1999, hvor Taulov Kirke gennemgik en tiltrængt renovering, blev også kirkeskibet sat under lup. Det trængte til en kærlig konservatorhånd. Med daværende menighedsrådsformand Egon Jensens kendskab til modelskibsbygger Mogens Jacobsen, blev det denne, der fik til opgave at renovere skibet. Skibet skulle restaureres og 43 års snavs skulle fjernes – det tog sin

Queen Margaret på klippegrund

tid. Mogens fortalte om de breve, der lå i skibet, og takket være ham kan alle læse med:

"I året 1956, hvor Frederik IX var konge, Frode Beyer biskop i Haderslev stift, Arnold Viggo Danvad provst i Elbo, Holmanns og Jerlev herreder, Axel Oliver Riis Olesen sognepræst og menighedsrådsformand i Taulov sogn undersøgte sidstnævnte, om det var muligt

at få et kirkeskib placeret i Taulov." Det vides, at Riis Olesen har haft forhandlinger med skibsbyggeren om anskaffelse af modellen af Queen Margaret.

Redningsmanden

Fiskersønnen Mogens blev født i 1948 på Lodsvej i Skærbæk. Da han var 15 år fik han plads som by-

dreng hos købmandsparret Ingver og Musse Albrechtsen. Efter endt skolegang blev Mogens ansat hos B & W, der var i gang med at bygge blok 2 på Skærbækværket. Han fik et 3-4 måneders kursus i svejsning på B & W's afdeling i Tønder, kom tilbage til Skærbæk og blev allerede som 20-årig sendt videre til udlandet. I alle årene arbejdede han som rigger. Som han selv siger, så var han god til det tunge arbejde. Den 13. januar 1978 sluttede han hos B&W, og tre dage efter var han i arbejde igen på Skærbækværket, hvor han var i 22 år.

Mogens havde egentlig ønsket sig en karriere i marinen. Den fik han ikke, men lidt maritimt blev det dog til. I en tidlig alder havde han nemlig fattet interesse for modelskibe. Som barn havde han set forskellige eksemplarer blive søsat ved Børup Sande, skibe som Marius Nissen havde bygget. Han blev inspirator for Mogens, hvis første skibe ikke just blev særligt raffinerede.

Queen Margaret
Bygget i 1893 hos Ape Missah og Søn Darraborton
Britto Register Tons = 2144
Ejere: M. Block og Co. Glasgow
Om Queen Margaret var der ofte sagt at hinh
var den Smikkete = 4 Masters Bark af hendes
Type. og efter alle Oplysninger har hinh ikk
Været ind for nogle besværlige Sevordigheder lig til
den Dag hinh Forliste Den = 5 Maj = 1913 Omkron
hinh i den Engelske Kanal da havde hinh været
paa Vej fra Sidney i 10 Dage og Sejlede tet ind
Ved Lizard Trytaar for at Signalisere hendes
Nærmere men stødte paa en Undersøesk Klippe
en 1/2 Mil inden for og blev fyldt med Vand
men sang = Vejret var fint og klart og hele
Besætninge var gaaet i Baadene men Skibet var
Fuldstændigt mistet hinh Riibede over paa siden
og den = 8 Maj var hinh Fuldstændigt Forsvundet

Skibet Queen Margaret er Bygg af Modelbygger
Paul Estmann Christensen sidt den 29/6 1907
Boende i Hastriip Krogen No = 17 Hastriip
Skibet bliver Skænke til Taulov Kirke som en
Gave til Menighedsraadet
Ophæng i Taulov Kirke den = 14-10-1956

Et af de breve, der lå i kirkeskibet

Men øvelse gør mester, og efterhånden blev han ganske skrap til modelbyggeri.

I dag tæller hans samling over hundrede skibe lige fra Columbus' Santa Maria til den svenske marines skoleskibe: Falken og Gladan.

Mogens har haft udstillinger mange steder, og en lille del af hans produktion kan ses i Ebeltoft som en særudstilling ved fregatten Jylland.

Modellen af Queen Margaret i Taulov Kirke

Strandlangs

En velkendt gåtur langs foden af fem bakketoppe

Men de franske piger havde ikke kræfter til at slæbe vandet op. Heldigvis boede Bays barnebarn, Rainer Cocq i det næste hus. Han blev udkommanderet som vandbærer af sin mor. – Han husker, at situationen ikke opfordrede til nogen som helst form for fransk flirt

Skærgården

Børup Sandevej
58, 54 og 52

Børup Sandevej
58 — 50
62 52
64 60 54

Vindinghus 66

Børuphus

Bays hus

Annekset

Kajakklubben

Schachners hus

Kajakklubben

Musik Madsen

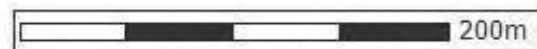
Børuphus

Bays hus

Schachners hus
og annekset

Kilde: www.fredericiakort.dk

Skal vi gå strandlangs?

For en skærbækker vil der ikke være tvivl om, at turen skal gå fra havnen mod øst, rundt om pynten, og hvis bentøjet er til det, så helt til Den Gamle Lillebæltsbro. I dag går turen kun til Madsens Omvej/Store Hans' Vej, og på den rute passerer vi fem bakketoppe, der var synlige i landskabet omkring 1950. Nu gør skovdækningen, at man ikke ser det meget kuperede terræn.

Området fra Strandparken til Bays hus var tidligere ejet af gårdmænd fra Skærbæk. Jorden her kunne ikke dyrkes på vanlig vis. Men kvæget kunne afgræsse stedet. Turen går fra Strandparken og videre til Erik

Børup Sande Teglværk set fra vandsiden

Molands sommerhus, bygget nogle år efter opførelsen af faderens sommerhus oppe i bakken. I dag er det kajakklub. Vi kommer nu til stedet, hvor Børup Sande Teglværk lå fra 1857 til 1906. Efter lukningen kunne bønderne hente sand her. Imellem Molands og Schachners huse var der en lille stenmole, som tidligere blev brugt til udskibning af teglstenene.

Schachners hus

Thure Vilhelm Schachner lejede den tidligere teglværksgrund af lodsejerne i 1923 på en 90-års kontrakt. I de følgende to år byggede han det nuværende sorte, stråttækte sommerhus på fundamentet af et af teglværkets huse.

På det tidspunkt havde Schachner en isenkramforretning i Kolding. Men 1930'ernes økonomiske krise ramte også ham. Han gik konkurs og måtte sælge sit hus i Kolding. Som en konsekvens heraf blev sommerhuset isoleret og blev nu beboeligt hele året.

Muslingkøgeri

Nu skulle Thure V. Schachner finde noget andet at leve af. Det blev til muslingekøgeri i Skærbæk. De færdige muslinger blev afsat til et firma i København. Men i 1941 måtte Schachner meddele aftageren, at han ikke kunne levere flere muslinger, da han var løbet tør for kul. Den sag skulle københavneren nok klare. To dage efter ankom to af værnemagtens

Schachners hus med annekset

biler med kul. Da gik det op for Schachner, at de muslinger, han havde leveret hele tiden, var blevet videre-solgt til det tyske militær. – Så var det slut med den forretning fra hans side, og muslinge kogeri blev lukket.

Rødspætteskind garvet og i fire farver

Under 2.verdenskrig var der bl.a. mangel på læder og skind. Schachner fik ofte gode ideer, og må have haft øje for de rigdomme, der findes i havet. For hans næste projekt var indsamling af fiskeskind fra fiskehandlere rundt om i landet. Skindet blev anvendt til fremstilling af sko, tasker og jakker, hvor små stykker farvet skind blev syet sammen i bedste patchworkstil. Schachner startede et garveri, og den forretning gik så godt, at familien kunne købe sig et hus i Fredericia.

Sidst i 1930'erne ønskede lodsejerne at sælge jorden ved Børup Sande. Schachner diskuterede prisen med sin gode ven, grosserer "Olie Larsen". Johannes Larsen holdt på, at det ikke skulle koste så meget som 1 kr. over 8.000 kr. Så bød Schachner 8.000 kr. Men Larsen bød 8.500 kr. – Det blev enden på det venskab. Senere solgte Larsen jorden videre til Emil Moland.

Via faderens virksomhed havde Otto Schachner fået tæt kontakt til garveribranchen. Allerede i 1946 begyndte han at opkøbe skind til fabrikation af arbejds-handsker og sikkerhedsudstyr. I 2010 solgte han sin virksomhed til CERVA GROUP, som i dag er flyttet til Prinsens Kvarter i Taulov. Navnet O.S. er bevaret.

Thure Vilhelm Schachner døde i 1953 og hans kone, Ingrid i 1956. De sidste tre år boede hun i huset ved stranden. Otto overtog lejekontrakten og brugte huset hver sommer indtil 1987, hvor området blev købt af Fredericia Kommune.

Molands hus.

Emil Moland byggede sit sommerhus på toppen af bakken i 1944/45. Huset bliver i dag kaldt frk. Harders hus. I dag er der bygget sheltere på grunden.

Herfra anlagde Moland de 100 trappetrin ned til stranden, hvor han byggede sig et lille badehus. Det blev senere udbygget af sønnen Erik til et egentligt sommerhus. Når Emil Moland kørte ud til sommerhuset, kom han ofte på besøg hos Schachner. Fru Moland ventede imens i bilen, og syntes hun, at hendes mand havde været for længe væk, dyttede hun. Det så ud til, at de havde deres egen facon at omgås på. Da Moland byggede sommerhuset, satte frk. Brandt på Strandbakken, som er omtalt i "Skærbækfortællinger 3", en bom op tværs over vejen. Ville familien ind i området, måtte de hente en nøgle hos frk. Brandt. Det fandt Moland sig ikke i, så en dag lod han en af sine lastbiler fra Kolding køre lige igennem. Det kom der en retssag ud af, og frøkenen tabte.

Frk. Harder, Emil Molands kontordame, var frankofil og husede derfor feriepigter fra Frankrig om sommeren. Der var ikke indlagt vand i sommerhuset. Det måtte hentes nede i det gamle toldhus. Men de franske piger havde ikke kræfter til at slæbe vandet op.

Heldigvis boede Bays barnebarn, Rainer Cocq i det næste hus. Han blev udkommanderet som vandbærer af sin mor. – Han husker, at situationen ikke opfordrede til nogen som helst form for fransk flirt.

”Annekset”

Nu går vi forbi det idylliske hvide, stråttækte hus, der tidligere var teglværksbolig. Gennem årene har det været lejebolig. Den kendteste lejer var Otto Schachners svoger, ostegrosserer Vermund Andersen, der havde sin virksomhed i Fredericia.

Den næste ejendom, der dukker op, har været i slægtens Bays eje i mange år. Det var et hus med 5-6 tdr. land, som indtil 1920 fungerede som Toldsted. Carl Bay købte det af Marie Viuf i 1923.

Carl, der stammede fra Kolding, ville være elektroingeniør. Da han på den tid ikke kunne tage uddannelsen i Danmark, måtte han til Tyskland. Her mødte han den dygtige pianist Doris Härtling, som han senere blev gift med i Danmark.

Doris må have været velhavende, for ikke alene done-rede hun penge til havnebyggeriet i Skærbæk; men hun havde også midler til at købe toldstedet. Huset skulle være sommerresidens, idet familien på det tidspunkt boede fast i Berlin. De holdt alle af at komme til Danmark om sommeren, og ofte kom de sejlen-

de i egen båd. Da urolighederne i Tyskland blev voldsommere, valgte Doris og Carl forståeligt nok at flytte permanent til Skærbæk. Sønnesønnen, Rainer blev født i Berlin i 1937, og han erindrter, hvordan de i et af de sidste krigsår måtte flygte til Danmark.

Efter en rædselsfuld tur fra Hamborg ankom Rainer og hans mor, Ingrid til Taulov efter tre forfærdelige døgn. Rainer husker, hvordan hans mor i sidste sekund kom op i toget. Han selv blev proppet ind ad døren i allersidste øjeblik. Desværre kom hans hånd i klemme i døren, der ikke kunne åbnes indefra. Udenpå togdøren hang endnu en dreng. Han blev hevet ind gennem vinduet, og med vinduet nede lykkedes det at åbne døren og få Rainers hånd fri. I Taulov kom vognmand Rossing og hentede dem, og Rainers mor faldt ham lettet om halsen. Mor og søn flyttede med det samme ind hos bedsteforældrene i Børup Sande, og kort efter ankomsten begyndte Rainer på Sct. Knuds skole i Fredericia. I de sidste krigsår i Berlin var der ikke meget, der fungerede, så der havde skolegangen været mangelfuld.

Brødrene Carl og Johannes Bay havde en del pantebrevne i ejendomme, bl.a. også i Elisabethsminde i Skærbæk. Gården blev på et tidspunkt solgt på tvangsauktion til familien Høstgaard. I dag har Rainer Cocq overtaget bedsteforældrenes hus ved Børup Sande.

Børuphus.

Det næste lille, idylliske hus har været ejet af en del personer. Man ved, at Teglværksbrænder Sørensen har boet der, så huset har måske hørt under Børup

Sande Teglværk. Børge Lind har fortalt, at hans faster og onkel har ejet det. Senere indgik det i salget, da

Malerisk foto af Bays hus

grosserer Larsen overtog hele området med bakken i ryggen. Derefter blev huset lejet ud til sommerbolig, og i 40'erne havde herreekviperingshandler Kelstrup, Kolding sommerbolig her. To af familiens tjenestepiger fandt efterfølgende kærligheden i Skærbæk. Først Karen, som blev gift med Karl Pedersen og derpå Kamma, som blev gift med Svend Tastesen. Børuphus blev senere solgt til direktør Borum, Nordisk Solar, Kolding. I 1965 købte Vermund Andersen huset, og grunden blev udvidet med et stykke jord op ad bakken samt jord til vandkanten. Det er stadig i familiens eje.

Bag Børuphus, oppe på toppen ligger Børup Sande 64. Grosserer Larsen ville gerne påskønne en god medarbejder, montør Povl Skovbakke, og sagde til ham:

”Udse dig den grund, du helst vil have og sæt to andre grunde af til noget af min familie.” Her byggede Povl Skovbakke i 1947 et sommerhus til stor glæde for familien. Senere overtog sønnen Niels Einer stedet og byggede det om til helårsbolig, et sted som de nød i mange år. Huset er nu solgt, og selv bor de i Kolding.

Vindinghus

På dette sted har der tidligere ligget en lille ejendom, der tilhørte Børge Linds bedsteforældre. Ejendommen hørte med til ”Olie-Larsens” køb. Her opførte han Vindinghus, som hans gode medarbejder, malermester Vinding fik lov at leje og navngive. På et tidspunkt under 2. Verdenskrig skjulte Eskild Wind sig for tyskerne på Fænø Kalv. Han kunne se, at der inde på stranden lå et hus, som hed Vindinghus, og han lovede sig selv, at hvis han kom fra sin grumme situation med livet i behold, ville han bo i det hus engang – og det kom han til. I dag ejer hans datter Birthe huset.

Børup Sande Vej

Børup Sande Vej 56 og 58 var ejet af Marius og Magdalene Nissen. Fisker Marius havde en drivkase samt en jolle og et skur på Skærbæk havn, hvor han forsynde fiskekutterne med brændstof, olie m.m.

Magdalene og Marius levede i mange år ”på polsk”, som man kalder det. Da Magdalene flyttede ind, var det sammen med sin mor. Moderen ville sove sam-

men med datteren; men det fik åbenbart ende. For i folkemunde gik den historie, at de en dag fik besøg af præsten, og han syntes, at de skulle lade sig vie. Otto Schachner har fortalt, at de mange mineulykker til søs vist var årsagen til, at de giftede sig. Begge fortællinger kan sagtens forenes. Marius og Magdalene nåede på trods af den lange optakt at holde sølvbryllup. I dag er husene beboet af Hans Dal og Børge Quorning.

I huset på Børup Sandevej 54 boede fisker Hans Jensen og hans kone. Når Hans var på fjorden, og det blev tåget, så bestod navigationen af, at Lene stod på stranden, hvor hun slog to grydelåg sammen - så kunne han ro efter lyden. I dag bor Tage og Christel Hansen i huset.

Skærgården

Den store hjørnegrund blev købt af skibsmægler konsul Dreyer, Kolding. Han byggede "Skærgården". Senere købte den foretagsomme "Olie-Larsen" huset, der fungerede som sommerbolig i mange år. Familien var populær blandt Skærbæks befolkning, især når de holdt sankthansfest med taler og sang. Skærbækkerne var velkomne til at deltage, men "med afstand". Skovbakke har også fortalt, at der blev holdt mange gode personalefester i huset.

Grosserer Johannes Larsen døde i begyndelsen af 1960'erne. Efter ham kom andre ejere. Den meste kendte var speedwaykører Ole Olsen. Fotohandler Poul Petersen, kaldet Søren Spræl var den næste ejer. Han solgte huset til farvehandler Burchardt, Kolding.

Skærbækkerne Lene og Jens Quorning, der bor der nu, har gennemrenoveret ejendommen, så den i dag fremstår med "fordums glans" - i en energivenlig version.

Musik Madsens hus

er næste hus på turen. Familien Madsen ejede Musikhuset i Kolding. En pudsig historie er det, at han lukkede vejen, så biler ikke kunne passere grunden. Det gav jo ikke mening, da man for at komme til

Rotur ved Skærgården: Bent, Torben, Aase, Leif og Ib

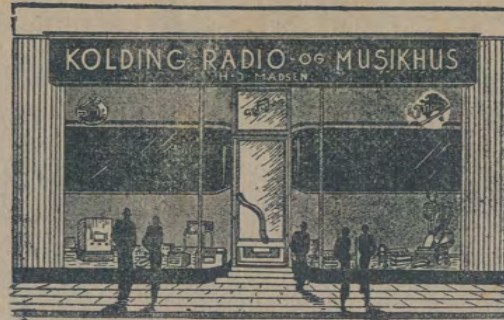
strandhusene, så var nødt til at køre gennem Ørums gård, ad Fænøvej, forbi Strandgården og videre ned til husene ad "Madsens omvej". Den bliver i dag i folkemunde kaldt "Store Hans' Vej".

Sønnen, Børge Madsen og hans kone Esther, var der så ofte, det kunne lade sig gøre. Parret måtte jo passe deres arbejde i København, Børge som violinist i det Kongelige Kapel og Esther, som underviser i kla-

VERDENS FINESTE RADIO

Eneforhandling i
Kolding for
Louis Zwicki

Altid nye og brugte
Pianoer paa Lager.

Stemning og
Reparationer udføres.

POLYPHON
DECCA
HIS MASTERS VOICE
COLUMBIA

Radio
Grammofoner
Instrumenter
Strenger

Kolding Radio- & Musikhus

H. J. MADSEN

Helligkorsgade 13 .. Telf. 1458   Alle Reparationer udføres

Alt i Noder

Gå på opdagelse i det detaljerede pladecover fra "Musik Madsen"

verspil. De har overdraget huset til deres tre sønner - som alle spiller violin!

Strandgaarden

Nu er vi nået til den femte bakke. På toppen ligger Strandgaarden, som har været ejet af Ole Dahl Olesen. Gården blev i 1944 solgt til Holger Kongsted Jensen, som efter tre år solgte den videre til Erik Skovgaard Nielsen, der kom fra Fyn. Niels Olsen blev bestyrer af gården. I 1963 købte Henny og Henry Hvergel Strandgaarden af familien Skovgård. Stalden var kort forinden brændt ned, så den byggede de op igen.

Strandgaarden, 1964

Familien Hvergel blev boende i Fredericia, men dyrkede jorden, lejede stuehuset ud og brugte megen fritid i området. Da de nærmede sig pensionsalderen, ønskede de at flytte ud på gården. Den var i megen dårlig stand – poplerne voksede indendørs. De søgte og fik tilladelse til at fjerne det gamle hus og bygge et nyt. Inden det blev realiseret, blev de dræbt ved en trafikulykke. Det var i 1980, hvor de var hhv. 58 og 60 år gamle. Gården blev i familiens eje, da datteren Lissy Hvergel og Karl Verner flyttede ind i 1983. Deres

to drenge voksede op på Strandgaarden, og Lissys to søstre Conny og Jytte overtog sommerhusene på Fænøvej. Senere blev sommerhuset Wig Wam på stranden familiens fælleseje. Lissy og Karl Verner ønskede at bevare Strandgaarden – historien – sjælen, så de lavede løbende renoveringer i det gamle stuehus, der passede ind. Karl Verner døde i 2005.

Strandhusene

Langs vandkanten møder vi nu en lille enklave på ni strandhuse, som for de flestes vedkommende er opført omkring 1930. Husene ligger på lejet grund, og mange af dem har været ejet af de samme familier siden 1930'erne. Nu bor 3. og 4. generation der.

De små strandhuse ligger helt tæt uden skel imellem, hvilket har skabt et helt særligt miljø – et strandliv med respekt og tolerance i skøn forening med hinanden og med de forbipasserende. Området blev kloakeret i 1998. Tidligere måtte man hente vand fra skrænten – udledt gennem fine rørsystemer. Vandet blev dengang sendt til undersøgelse og godkendt som det fineste drikkevand. Det hænder ved højvande, at Lillebælt kommer indenfor i et par af husene.

Det er her vi stadig kan finde Ole Dahl Olesens sten, som han havde hævd på. Når han satte sig på den, var det på den fædrene jord, og det føltes godt, syntes han.

Har du mod på en længere strandtur, så fortsæt mod Høneborg og Damgaard.

Januar 2019 Højvande ved strandhusene, aften

Lavvande om morgenen

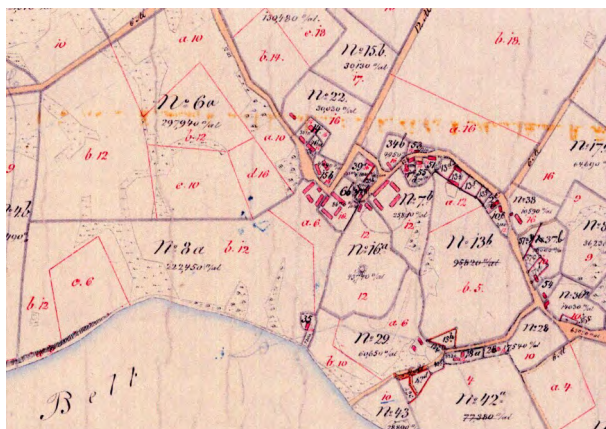
Hvorfor hedder det Stegenavsvej

og hvor lå Mågevej?

De fleste købstæder med respekt for sig selv har en Nørre-, Sønder-, Øster- eller Vestergade. Så er verdenshjørnerne placeret. Mindre byer, ja selv landsbyer kan have retningsvisende gadenavne. I Taulov er der Østergade; men Skærbæk er gået egne veje

Nysgerrige og undrende står vi sommetider ved en vej eller et sted med et særpræget navn. Hvorfor lige det navn? Sådant har mennesker spurgt gennem tiderne, og i 1910 planlagde "Stednavneudvalgets Kontor" (Nu: "Institut for Navneforskning") en stor indsamling af stednavne.

Der blev sendt papruller til førstelæreren ved hovedskolen i alle sogne i landet, i alt ca. 2.000 ruller. I rullerne lå et kort over sognet, klæbet op på karton samt lister, hvor førstelæreren kunne skrive stednavnene med hhv. "Lydskrift" og "Skriftsprog". Dertil kom en vejledning i, hvordan kortfæstelsen skulle udføres.

Kort og Matrikelstyrelsen: 1858-1899

Det var et stort arbejde for de udvalgte lærere at optegne og kortfæste de stednavne, der stadig var i brug eller kunne huskes af de gamle i sognet. Ikke alle løste opgaven lige godt; men Taulov Sogn blev et af de bedst optegnede. Det skyldes, at folkeminde- og sprogforskeren Henrik Ussing, født i Erritsø allerede i 1910 blev bedt om at foretage prøveoptegnelser. Han

valgte Elbo, Brusk og Holmans herreder som prøveområde. Han var fagmand og havde en dygtig og dedikeret hovedmeddeler, nemlig lærer Jeppe Andersen Ussing, Skærbæk. Deres optegnelser blev i 1926 suppleret af lærer K. V. Bertelsen, Studsdal Hovedskole.

Her er et lille uddrag af marknavnene i "Markbog 1683 for Taulov Sogn":

Schierbech Bye: Hiuf Aggers Fald – Bred Høyes Fald – Kieraggers Fald – Schierbechs Lycke – Storgaards Hauge.

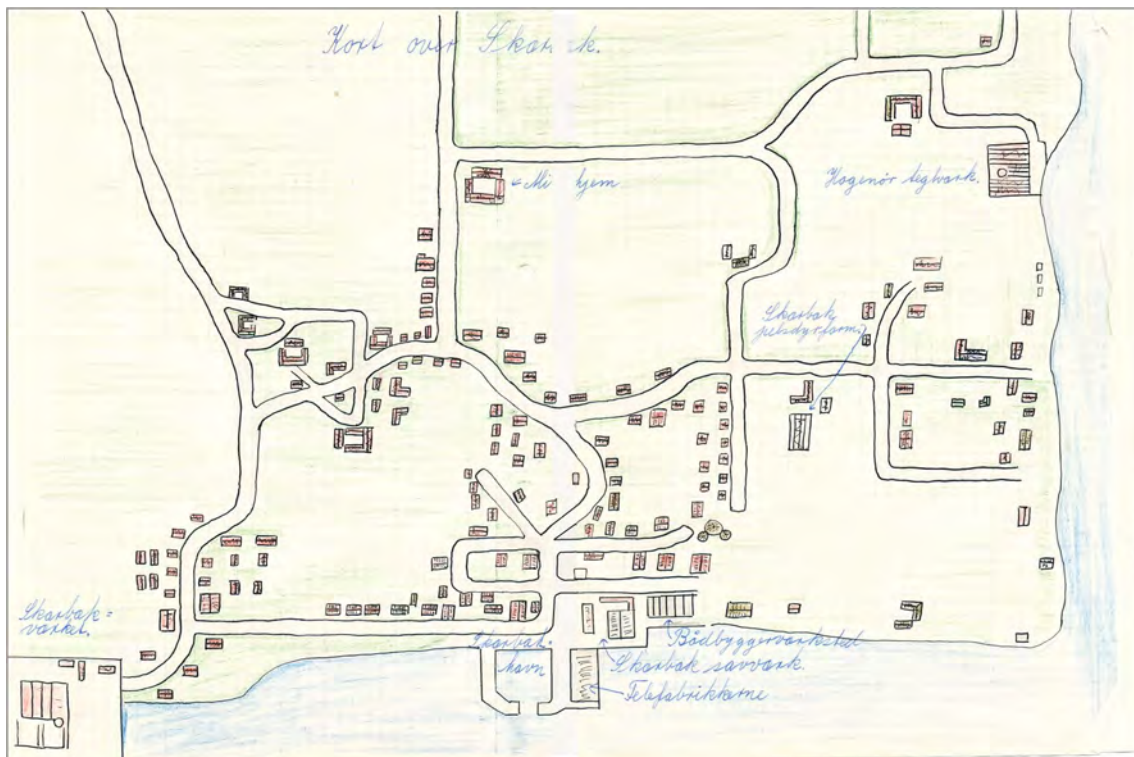
– og et lille uddrag af lærer Jeppe Andersen Ussings beskrivelser af stednavne:

"... Der findes et Vandhul, som kaldes Rytterkilde (æ Ryttekjeled) og en lille Bakke på Kohavevejen kaldes Hørgaardsbjærg. Som navne på bakker i Byen kan nævnes Søllebanke (Sællebank), Svenskebanke, Kjeldsbanke, Agerbjærg og Gidselbanken. Nord for Skærbæk ligger Lodderne, der har været Byens Indmark, ..."

Hvorfor hedder vejen ... ?

De fleste købstæder med respekt for sig selv har en Nørre-, Sønder-, Øster- eller Vestergade. Så er verdenshjørnerne placeret. Mindre byer, ja selv landsbyer kan have retningsvisende gadenavne. I Taulov er der Østergade; men Skærbæk er gået egne veje.

Ligesom med verdenshjørnevejene er vi ikke i tvivl om, hvorfor en vej kan hedde Hagenørvej, Børup Sandevej, Kraftværksvej, Lodsvej, Toldbodvej og så videre. Disse veje skaber ikke undren, for de fører

Kort tegnet af Knud Høstgård i 1959

enten til bestemte steder eller siger noget om, hvem der bor der.

Men hvorfor hedder det Stegenavsvej, Kraborrevej og Kohavevej?

Aftenhøjskolen i Skærbæk havde i 1980 inviteret Gordon Albøge fra Institut For Navneforskning til at fortælle om vore stednavne. Han slog fast, at udover hans udlægninger kunne der være andre ligeså gode bud – ikke altid, men nogle gange. I de tilfælde er der knyttet et lille ”måske” til udlægningen.

Stegenav er et bakkefremspring ved et pæleværk

Et nav er det samme ord som i et hjulnav og bliver brugt om fremskydende bakker ved kysten. Her på stedet ved Gudsø er der et bådeanløb ca. 500 m vest for Gudsø Bæks udløb. Det hedder ’æ nawh’ ifølge K. V. Bertelsen. Så det kan måske være herfra ordets betydning stammer? Stege er det jyske ord for det gammeldanske stika, som betyder en lodretstillet fjæl eller stage, f.eks. i et plankeværk. Jens Tang skriver i: ”Den gamle Konge og Adelsvej fra Snoghøj til Kol-

ding”, at der har været rammet egepæle i to rækker mellem Kidholmene og fastlandet. Måske har der været et endnu ældre pæleværk, nemlig fra to af Holmgårds ålegårde. En af disse hed Sticht, som kan være identisk med stika.

Kraborrevej

I Gudsø Vig lå øen ”Kraboren”, der kan have givet navn til vejen. Den sidst kendte ejer af øen var fru Methy Villerup (1887-1909). Den forsvandt næsten helt efter 1933, da ålegræsset blev ramt af epidemisk sygdom. Den blev simpelthen skyllet væk.

En mere spøgefuldt fortolkning er: Når en bygning er i dårlig stand, kan man drilsk kalde den en borg, så muligheden for, at der er tale om ”krabbernes borg”, er absolut til stede.

Kohavevej

Markerne syd og sydvest for Skærbæk, kohaverne blev benyttet til græsgange både for kvæg og heste.

Klippehagevej

førte til Klephage fyr. Klep er i slægt med ordet klump. På Geodætisk Instituts kort har man erstattet ordet klep med klippe. Det er næppe rigtigt, idet Jeppe Andersen Ussing omtaler stedet som ”æ Klæphaag”.

Kidholmene

Store - og Lille Kidholm. I en præsteindberetning fra 1638 var stavemåden: Stor Kiholum og Liden Kiholum. Her har der uden tvivl græsset gedekid.

Gisselbakken/Gidselbanken

Skærbæk Havnegade hed før 1970 kun Havnegade. Tidligere var den meget lang og hed Gisselbakken. Den begyndte helt oppe fra rundkørslen og gik hele vejen ned til havnen. Selv om den på gamle kort staves Gidselbanken har den intet med gidsler at gøre. Derimod hentyder navnet til, at der blev tørret fiskenet på en del af strækningen.

Høneborg/ Hagenør/Hakenør

Høneborg hed i 1369 Hønæborigh og i 1900-tallet Hennebjerg. Tidligere var det almindeligt at lade dyrenavne indgå i borgnavne. Så her er der blevet plads til selv en undseelig høne.

I Hagenør er det kun muligt at tolke den sidste stavelse ”ør”, som er en gammel form for en ”ur”, en stenet grusvold.

Vindmølle Banker

Optegnet af Henrik Ussing som ’vint,møll.’ og af K. V. Bertelsen som ’venj’t-möhl’, måske ”ventemølle”. Et navn som kan tænkes skabt af bønderne som en sarkastisk hentydning til en urimelig lang ventetid ved møllen. Det var en vandmølle og ikke en vindmølle; men på grund af det lille landområde var der ikke vand nok til effektiv drift af møllen, så man måtte vente, til der igen var vand nok i mølledammen.

Ejeren af ”Ventemøllegård” har forsøgt at få ændret kortenes fejlagtige navn. Men geodæterne er stædige folk, så det er ikke lykkedes.

Hugentorsk

Hvor ligger det? På gamle kort kan man se det stavet Huchentorsk. Stedet ligger mellem Børup Sande og Hagenør, næsten ude ved kysten. Måske er den mundrette fortolkning den rigtige, nemlig "Hug-entorsk" i betydningen: Få en torsk på krogen. Tidligere kaldtes pilkning for hugning, og torsk har der været mange af i farvandet ud for stedet.

Det er uden tvivl det mærkeligst stednavn, vi har her på egnen, og det er ikke en let sag at komme med en overbevisende fortolkning af navnet. Således skriver

Selskabs Kort, og i folketællingen fra 1801 nævnes en familie, som boede i "Huchentorsk". I en indberetning til Afdelingen for Navneforskning i 1926 kaldes huset for "Hogentorsk". Det beskrives således: "Nordre Skrænt af Dahls Banker; her boede tidligere en Torskefisker, hvis Hus skyllede bort i Stormen 1872". Endelig foreslår Birgit Eggert, at navnet kan ses i sammenhæng med Hakenør, som også har et forled, der ender på -en. "Hakenør ender på -ør, der betyder 'gruset strandbred', hvorfor n'et hører med til forledet. Betydningen kunne da være huggetorsk med et n-indskud."

	Hair. N. N. N.	Boen af N. N.	9	
	Nieli N. N.	Boen af N. N.	6	
	Hani. N. N.	af andet N. N.	1	
M. N. N.	Nis Antoni N. N.	Boen af N. N.	60	
Huchentorsk	Thoren N. N.	Boen af N. N.	50	
	Peder N. N.	Boen af N. N.	9	
	Andi N. N.	Boen af N. N.	7	

Udsnit af folketællingen 1801, hvor det ses, at Nis Antoni boede ved "Huchentorsk"

navneforsker Birgit Eggert, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet: "Det eneste sikre er, at navnets endelse er fiskebetegnelsen torsk, og det gør navnet helt unikt – jeg har aldrig hørt om stednavne, som ender på et ord for en fiskeart". Hun fortæller videre, at allerede i 1778 findes navnet: "Hukentorsk" på forarbejderne til Videnskabernes

Hvor blev Mågevej af?

Fløj den væk samtidig med Trane-, Terne-, og Rylevej? Nej, men de tre første veje skiftede navn til hhv. Tåsingevej, Brandsøvej, Drejøvænget og Rylevej indgik i Fænøvej. Det skete i forbindelse med kommunesammenlægningen i 1970, hvor man skulle sanere i vej-

navnene, så samme vejnavn ikke forekom flere steder i den nye Fredericia Kommune.

Ændringen af vejnavne gik hårdt ud over Skærbæk, da ikke mindre end 14 af Skærbæks 36 veje måtte ændre navn. Det svarer til knap 40%, så byrådets beslutning faldt ikke i god jord i Skærbæk.

Flere borgere har spurgt, hvilke veje det drejede sig om. Udover de ovenfor nævnte ses de øvrige i tabellen næste side.

Vi mistede altså vejnavne, der sagde noget om beliggenheden (Engvej, Bakkevej, Skoven), eller hvem der boede der (Toldbodvej, Smedevænget).

Kort tegnet af topograf N. E. Jensen, Vojens, 1968

Til gengæld slap vi for ændringer af gade- og vejnavne i 2007, da Fredericia Kommune forblev uændret ved kommunalreformen.

Nuværende navn	Tidligere navn
Avernakøvej	Toldbodvej
Strynøvænget	Engvej
Barsøvej	Bakkevej
Fjordvejen	Strandvejen
Alsvænget	Skoven
Skarøvænget	Smedevænget
Skærbæk Havnegade	Havnegade
Skærbæk Ringvej	Dels sti til skolen, dels lidt af Børup Skovvej
Kraftværksvej	Opslugte Vinkelvej og Toftevej

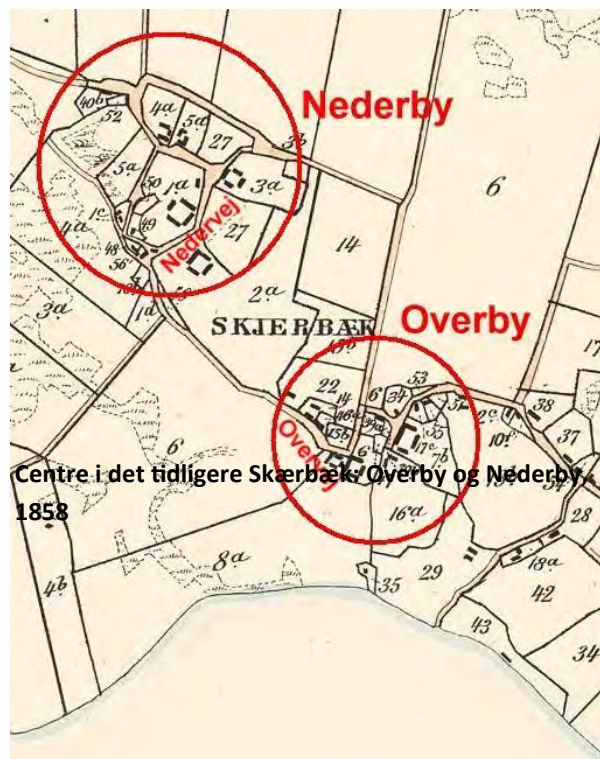
”Vildveje”

Endelig har vi nogle veje med uofficielle/folkelige navne. Det drejer sig for det første om ”Grønnevej”, der går fra Ringvejen nordpå til Pagh's gamle minkfarm.

Så har vi ”Store Hans's Vej” (Se *Skærbækfortællinger* 3). Tidligere hed den ”Madsens Omvej” – den er en del af Fænøvej. Forklaringen er, at Musik-Madsen fra Kolding ikke ønskede trafik indover sin strandgrund, så folk måtte tage en omvej for at nå ned til de små strandhuse ved Børup Sande.

I ”Overbyen” har vi både Overvej og Overgade. Næsten lige overfor Vinkelvej fører en sti østen om Storgården og op mod den nuværende Ringvej.

Det er ”Æ Nejervej”.

Tuberkulose i Skærbæk

Frisk luft, god ernæring, hvile og træning.

Det var opskriften på “medicinen”, som tuberkulosepatienter for 50 år siden skulle “indtage”, for at kroppens eget immunforsvar kunne overtage bekæmpelsen af infektionen

Frisk luft, god ernæring, hvile og træning

Det var opskriften på “medicinen”, som tuberkulosepatienter for 50 år siden skulle “indtage”, for at kroppens eget immunforsvar kunne overtage bekæmpelsen af infektionen.

Tuberkuloseopsporing

I mange år efter 2.verdenskrig var der stadig en del tuberkulosepatienter i Danmark. Men effektiv kontrol af befolkningen fangede de smittede, der straks kunne sættes i behandling.

Børnene i Skærbæk var vant til, at sygeplejersken fra Sct. Josef hospital i Fredericia kom ud på skolen og

gav dem et lille rids i armen med en smule tuberkulin. Efter tre døgn kunne man aflæse, hvor stort feltet med rødme var. Var feltet over 12 mm, var barnet immunt over for tuberkulosesmitte. Der var skubben og puffen i rækken. “Vil du holde mig i hånden, imens jeg bliver stukket?” Lidt nervøs har man jo lov til at være.

Hanne

Skærbækfamilie rammes

Og så blev det Marthas tur. Kort efter, at hun fik det lille stik, svulmede armen op, så både børn og voksne kunne se, at her var der noget helt galt. Sygeplejersken gjorde store øjne, og der blev straks taget affære. Familien blev indkaldt. Var der noget at bemærke her? Og det var der i allerhøjeste grad. Godt nok var det mellemste søster Martha, der reagerede voldsomt; men det var lillesøster Hanne, der var hårdest angrebet. Og hun var ikke den eneste – også faderen var smittet. Vi er hos fisker Carl Petersen og hans kone Karen på Fyrvej i Skærbæk. Deres tre døtre hedder: Anna, Martha og Hanne. Året er 1965. Tuberkulosen er i disse år så meget på retur, at man har nedlagt mange af tuberkulosesanatorierne. Det gælder også Koldingfjord, et af de smukkeste beliggende behandlingssteder, som det ville have været rigtig dejligt at have haft inden

for rækkevidde i denne situation.

Carl er smittet og skal indlægges. Han bliver straks kørt til sygehuset i Vejle. Men værre er det, at lillesøster Hanne er så hårdt angrebet, at hun bliver indlagt

De tre søstre: Hanne, Martha, og Anna

på sanatorium i Skørping ved Ålborg.

Alene og langt væk

Nu bliver det en svær tid for familien. Egen bil var ikke det almindelige i 1965. Vejle var til at nå med bus og tog; men Skørping var langt væk. Tante Lizzi fra Skærbæk blev redningen. Hanne husker turen derop. "Det var den 12. april, der var rygende snestorm og alligevel kørte tante Lizzi os derop. Da vi nåede til Nr. Snede, lå sneen så højt, at vi måtte stoppe og tage toget resten af vejen."

"Hvad er du for en lille splejs, sagde de på sanatoriet, og så blev jeg fedet op med piskefløde og anden fed mad, så jeg havde lidt at stå imod med i behandlingsforløbet."

Nu kunne man tænke, at 9-årige Hanne var ulykkelig over at være så langt væk fra familien; men det var ikke tilfældet. De tre måneder opholdet varede forløb godt. Hun husker tydeligt den hvidemaljerede spyt-kop med låg. Den skulle de bruge hver eneste gang, de skulle spytte - og hver gang skulle låget på - af hensyn til smittespredning. Hun fik af og til besøg af mor, og noget familie fra egnen kikkede også ind. Desuden blev der sendt spændende pakker til hende med gode sager, og der kom breve fra skolekammeraterne. Så tiden gik, og hun kom helbredt tilbage, rask og glad.

En Svær tid i Skærbæk

Historien så lidt anderledes ud fra Karens side. Det var svært ikke at have Carl hjemme i den situation, for hjemmet skulle stadig fungere. Carl skulle besøges,

Spytkoppen med det nødvendige låg

men lille Hanne var så langt væk. Karen fortalte, at hun næsten ikke kunne sige farvel, når hun havde været på besøg i Skørping.

Hanne kom hjem; men de første tre måneder kom hun i karantæne og kunne

altså ikke komme i skole. For kunne man nu også stole på, at hun var helt rask? I de følgende måneder fik hun ugentlige lysbehandlinger på tuberkulosestationen i Dronningensgade i Fredericia - på Epidemisygehuset. "De efterfølgende år var jeg hver sommerferie en måned på rekreation i Nakkebølle ved Fåborgfjord - et behandlingshjem for børn, der havde haft tuberkulose. Det var et fantastisk sted, som lå helt ud til vandet, og jeg husker det som ren forkælelse med masser af spil, leg, sund mad og frisk luft".

Martha blev medicinsk behandlet i hjemmet, da hun kun havde sygdommen i mild grad. Karen og storesøster Anna forblev raske, og til sidst kunne familien raskmeldes uden men. Hanne skulle dog til kontrol

På rad og række under kulbuelys

hvert år de næste 10 år.

Beretningen giver et godt indblik i, hvor frygtet sygdommen var på den tid.

Stadig tilfælde af TB

I Vejle Amts Folkeblad den 26. januar 2018 dukker en artikel op om en familie med tre børn, der pludselig i dec. 2017 får stillet diagnosen: Tuberkulose. Et af børnene, en dreng i 7. kl. vender efter juleferien

SKOLELÆGEN

Deres barn har fået plaster på (tuberculinprøve). De bedes fjerne plagret 24 timer efter anbringelsen. De må ikke vaske huden de første 3 dage på det sted, hvor plagret har siddet.

Hvis der kommer knopper efter plagret — barnet er »positivt« — betyder det, at barnet har været udsat for tuberculøs smitte, ofte uden at være blevet syg, og det har således erhvervet sig en vis uimodtagelighed mod tuberculose. Hvis der ingen knopper kommer — barnet er »negativt« — vil det sige, at barnet ikke har en sådan modstandsdygtighed i sin organisme og derfor er mere modtagelig for smitte. Det tilrådes i så fald indtrængende at lade barnet vaccinere mod tuberculose. Vaccinationen er ganske ufarlig og næsten altid uden gener. Alle »negative« børn vil blive vaccinerede, medmindre skolelægen fra hjemmet modtager skriftligt forbud, underskrevet af én af forældrene.

tilbage til undervisningen og kammeraterne. Han er allerede smittefri.

Mere end 50 år er gået, siden Hannes tilfælde.

I anledning af Skærbæk Skoles 50-års jubilæum 1. april 2004 havde lærerstaben tilrettelagt undervisningen som en skoledag i 1954. Lærere og elever prøvede at ramme tøj- og hårmoden fra dengang. Før hver time skulle eleverne stille op på rækker i skolegården. Der skulle læres hovedstæder, rim og remser.

"Rejs dig" - og "Sæt dig" lød konstant i timerne. Blækhuse var sat frem, så der skulle øves "blækregning". Den dag fik børnene et indblik i udenadslære.

Bagerste række fra venstre: Poul Jakobsen, Michael Hadsbjerg, Carsten Bonde Jensen, Henrik Petersen, Søren Lind, Henrik Bjørnmose og Finn Olesen

Mellemste række: Vikar, Dorthe Pil, Anna Marie Andersen, Lisbeth Amdisen, Helle Futtrup, Gitte Stellfeld, Helle Jørgensen, Betina K. Michael, Lilly Pallesen, Helle Winther, Niels Grønå og Jens Otto Riis

Forreste række: Kirsten Nielsen, Lene Lauridsen, Ane Bendixen, Inge Andersen, Dorte Bruun, Jonna Heebøll, vikar og Lene Hansen

Studiekredsens medlemmer:

Birgit Ørum

tlf: 7556 4439

m: 3022 0718

mail: birgitmur@hotmail.com

Bodil Munk Hansen

tlf: 7556 2884

mail: bodil@munkhansen.net

John Rasmussen

tlf: 7556 2679

mail: john.rasmussen@privat.dk

Kirsten Nielsen

tlf: 7556 2564

mail: kirstenogfreddy@gmail.com

Paul-Frederik Bach

tlf: 7556 2641

mail: pfbach@mail.dk

Troels Thomsen

tlf: 4068 5122

mail: troels1962@gmail.com

Studiekredsen:

Bodil, Kirsten, John, Birgit, Troels og Paul-Frederik

Bogen et trykt med økonomisk støtte fra:

Ørsted A/S

Dagli' Brugsen, Skærbæk

Bogen kan købes her:

Dagli' Brugsen, Skærbæk

Billund Boghandel, Fredericia

Tavlhøj samt hos Studiekredsen.

Trykt i 500 eksemplarer.

Udgivet 2019

ISBN nr. 978-87-995748-7-2

ISSN: 22462104

Hvem kender Kedel 7 på Skærbækværket? Vi tror, det er ganske få – men læs om den gamle kedel og se dig omkring, når du går "Strandlangs" fra Strandparken til "Madsens omvej". På den tur får du fortællinger om de folk, der gennem første halvdel af 1900-tallet byggede deres sommerhuse på og mellem stedets bakker. – Du kommer helt sikkert i godt humør, når du læser om Jens Gibes genvordigheder og vovestykker, som han på forunderlig vis slipper godt fra. – Hvordan var det så at være gårdmandsdatter i 1950'ernes Skærbæk? Svaret giver Britta Høgild, der i billedsprog giver læseren oplevelsen selv at være til stede i det trygge miljø, hvor naturen spillede en afgørende rolle. – Et af Skærbæk Amatør Teaters børn, Eva Pallesen fortæller levende om lange øveaftner, sminkning og uro i maven før en forestilling. "Så blev lyset tændt, musikken begyndte - og alt klappede på ingen tid. Vi var færdige, og sodavandene ventede".

Hvorfor hedder det "Stegenavsvej", "Madsens Omvej" og "Hugentorsk"? – Er der ikke noget med fisk med i år? Jo, og de er både røde, blå, gule og grønne. Fortællingen om restaureringen af kirkeskibet i Taulov Kirke vil nok overraske mange. Og lille Hanne måtte helt til Skørping i 1965, da hun skulle behandles for tuberkulose.